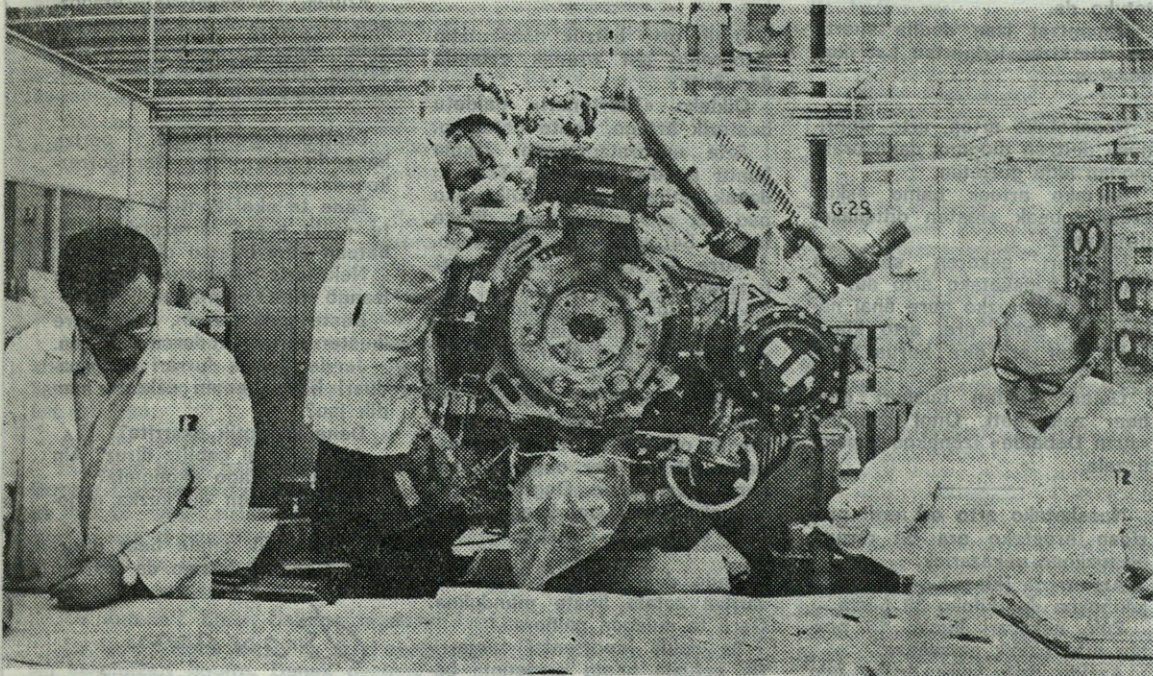

ZERUKO ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 5 PEZETA

APOLO XIII-GARRENA ELEKTRONIKAREN MIRARIAK

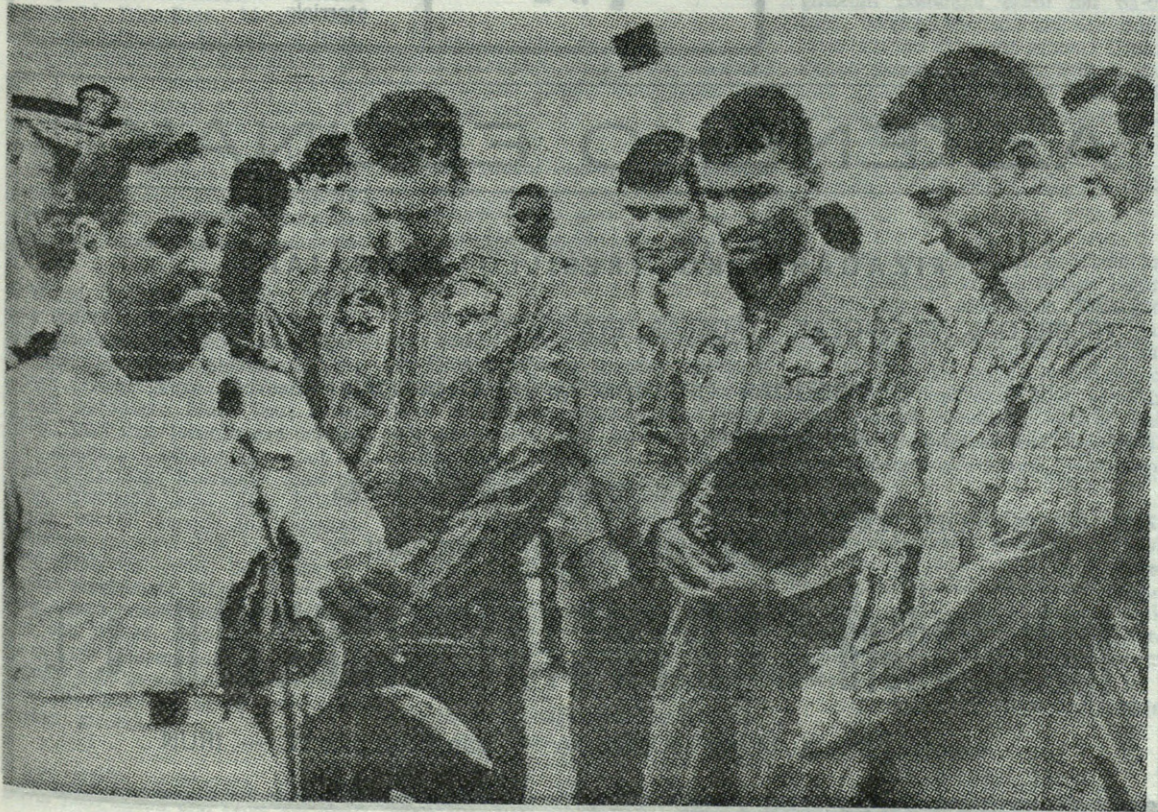
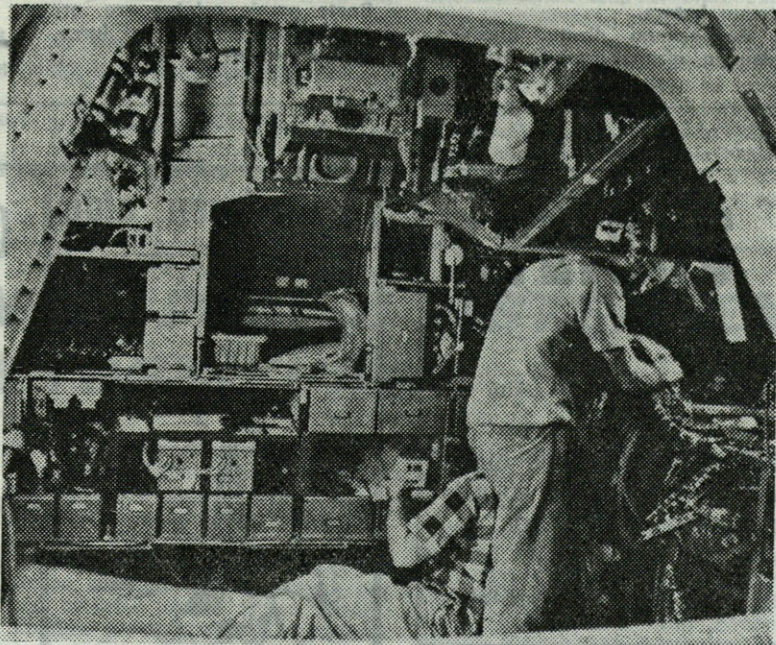

Danak daukagu buruan orain dik Lowell, Haise eta Swigert astronautek eginia duten lan arrigarria. Or ikusten ditugu, beeko argazkian, Jaunari eskerrak ematen gizona alako egin dualako.

Baiñan ba da arrigarroagorik NASA-k egiten duan lanetan. 20.000 industri desberdin jartzen ditu batean, juxtu juxtu beren tresnak prestatzen. 350.000 langilleen artean egiten da «Apolo» bat.

Kalifornian, iru lan-toki dira nagusienak: «Rocketdyne»-k, Saturnoren motorrak egiten ditu. «N.A. Rockwell»-ek, Apolo izena eman zaie kapsulak. «Autonetics»-ek elektronika makinak. Iruok «North American» konpainiakoak dira.

Beste iru konpainia aundik ere NASA-ri laguntzen diote: «Boeing»-ek, leenbiziko maillan, «McDonnell Douglas»-ek, irugarren maillan eta «I.B.M.»-k ordenadoreetan.

NON ZER

- EUSKAL ANTROPOLOJI ASTEAREN ETORKIZUNA
Etzanizek 3 garrean
- KEZKAK
Gaztanagak 3 garrean
- LANGILLEEN EGUNA
Mikel Ugaldek 4 garrean
- URTAIN ALA KINTANA?
Gereñok 7 garrean
- IRAKURLEAK DIOTENA 9 garrean
- KRISTAUAK ETA GAURO REBOUZIOA (II)
Zubik 11 garrean
- EUSKERA BATUA (IV)
Martin Ugaldek 12 garrean

"XENPELAR" SARIA

Gaurkoan, atsegin zaigu benetan, «ZERUKO ARGIA»-ren irakurleeri adierazi aal-izatea; urteak joan, urteak etorri, geroz ta bertso-sail bikainagoak, ederagoak, Irakurgarriagoak kantagarriagoak eta garrantzisuagoak datozkigula, EUSKALTZAINDIAK, aburu onez, aldi batean sorturiko «XENPELAR» SARIA deritzan bertsoidatzi-sariketa txalogarri ontara.

Aitortu bearra dago: oraingo bertsogille edo bertso-jartzailleak, arrigarri neurtu, mamitu, tolestu ta joskeratzen dituztela beren esanaik, bertso-ederretan.

Zoragarriko egintza, benetan, epai-buruko geranok dakusguna, begien aurrean! Au bertso pilla! Au edertasuna! Au aurrerapide pozkarria, gure bertsogille iaioak euskal-literaturaren goitasunerako eskeintzen digutena!

Ona emen, aurtengo sariketa ontarako Euskaltzaindiak jaso dituan bertso-papereen izen-buruak:

Matxainenak, 7

«JOSE ARTETXE IDAZLE ARGIARI»	12 bertso, 4 puntuok
«ESAERA: DIVIDE Y VENCERAS»	9 » 6 »
«ENDANETA»	10 » 6 »
«BIAFRA'KO GUDA (GERRA)»	10 » »
«MINERUEN BIZITZA»	8 » »
«OSTEGUN SANTU»	12 » »
«AIETE'KO JAIETAN»	10 » »

Mantxolarenak, 7

«MAITASUNA, NUN DA?»	16 bertso, 4 puntuok
«ERRODRIGO GURE GIDARI»	20 » 4 »
«NERE AMONA ZANARI»	15 » 4 »
«ZERAIN'GO ERROMESAK»	14 » 4 »
«GARIZUMA»	16 » 4 »
«BIZITZA UMILLA»	12 » 4 »
«APAIZAK ETA PRALLEAK»	12 » 4 »

Olearenak, 5

«PATXI ALTUNA'RI»	12 bertso, 4 puntuok
«JOSE OLAIZOLA IL-DA»	10 » 4 »
«XALBADOR»	15 » 5 »
«HOLANDA'KO APAIZAK»	12 » 4 »
«IZASPI'RI ERANTZUNA»	14 » 4 »

Kalongerak, 2

«URTAINE'ENTZAT»	12 bertso, 4 puntuok
«XENPELAR ZANARI»	16 » 9 »

Leterena, 1

«GRIPE'RI»	10 bertso, 6 puntuok
------------	----------------------

Etzaluzerenak, 1

«ZERAIN'GO ZUAITZ IKUSGARRIA»	10 bertso, 4 puntuok
-------------------------------	----------------------

Aurrez esan degu: biziro egoki tajutuak datozkigula, esanai aldetik, bertso-sorta auek; baiña, esan bearra dago, baitare, alaxe datozkigula euskal-liteatur-batasun-aldean ere. Euskal-joskera jatorrean idatziak bait-dira, danak. Sinistekoa da, atsegiñez eta arduratsu onartuak izango dirala euskal-literatur alorrean, baldin, «AUSPOA» liburutegiaren bidez, liburutatuak izaten badira, egunen batean.

Epai-Buruak (Juraduak), Maitzaren 15 garrenerako bere erabakiaren berri emango dio Euskaltzaindiari, ondoren berak adierazi dezan noiz eta nun emango zaizkien, beren sariak, irabazle izaten diraneri.

ZELETA
(Epai-Maaihoa)

NERE BORDATXOTIK

Bizkaiko Izpazter erritik artu dudan karta bati erantzun asmatan naiz gaur.

Piñu kontua ailtatzen dit Izpazterko erradio-entzuleak. Aurreko batean «La Voz de Guipuzcoa» deritzan Erradio Etxetik egin nuan beriketaldia entzun baizuan zintzo. Au da Izpazterko karta-egileak jakin bear duana.

Soro ta zelairik ederrenak piñuz estatzizaren kontrariorik aundiena ni naizela. Aspadiko urtetan bidegabekeri asko egin dala gai ontan.

Arraiak itxasoan bizi bear duan bezela, piñuak mendian bizi bear du; beste gauzarik egin ez titekean tokian.

Ortarako lege zorotzak bear luteke.

Lege oriek bete-arazi egin bear lirake gafiñera, batere begiramenik gabe. Eztago eskubiderik baserriko atetaraño piñua irixteko. Gauza bakoitzak bere lekuan ematen du ondo.

Zure kartan adierazten didazunez, baserriko maiztarrok eztaukazute piñuarekin probetxurik: irabazi danak nagusientzat izango dira.

Auxe nik zuzendu ezin nezaiken okerra, adiskide. Sentitzen dut, baiña ezta neregain dagoana, zuk konprendituko duzunez.

Amaika aldiz esana naiz baserrian ez litzakeala maizterrik bear; baserriar guziak nagusiak izan bear lutekeala.

Piñua eztagoala jaterik, eta obe litzakeala esneak eta txekorak diru geiago egitea? Bai, gizona, bai!

Iñor baiño geiago poztuko nintzake orrelako zerbaite gerta al baledi.

Ta... gertatu bearko du derri gor, euskal baserria erabat galduko ezpada. Gaur ezpada biar,

biar ezpada etzi. Oker au zuzendu bearra dago, nai ta ez, gogo onez edo gogo txarrez.

Agintariak artu bearko dituzte beste neurri klase batzuk. Bestela ezator gauza onik. Etorkizun beltza ikusten dut aldakuntzarik ezean.

Sinistu zazu emen, Gipuzkoan, baso langilleak eguneko laureun peza pagatzen dirala. Ala pagatu dituzten gizonak esan didate neri. Ezta nik asmatua.

Piñuak gaur egiten duan baiño prezio ohea egiñarekin zuk ez tuzu batere kalterik izango, ta zure lagun eta ezagun baserriar askorentzat bentaja izugarria izango da gaur edo biarko.

Auzoaren onak ez gaitu nagabetu bear, poztu ta alaitu baidiz.

Juxtu-juxtuan bizi diran baserriar asko daude Gipuzkoan bezela Bizkaian. Piñuaren esperantzan bizi dira. Ainbeste lan eta nekeren ondoren merezi dute, noski, beren saria.

Ikusten duzu nere naia zer dan.

Esneak eta okelak diru egitea; baserriarra bizi dan baiño lasaigo ta erosoago bizitzea.

Soro ta belardi izan bear lutekean alaxe jarraitzea, baiña mendiko piñuak ere gaur balio duan baiño geiago balio izatea.

Dan danentzat ezpada ere, milaka baserriarrentzat mesede ikaragarria etorriko litzake ontatik. Aurrera baserrian jarraitzeko pozbidea izango luteke, piñuari esker diru mordo politik artuta. Batetik ezpada bestetik, nun baitetik defenditu bearra dago emen.

Arrantza asko, negu partean, batera ta bestera irabazira joaten dira. Itxasoan irabazterik eztagoanean, leorlean irabazten

alegindu bear. Egutero jan bear baitugu.

Esneak eta okelak eman bear lutekean ematen ezpadute, barazkiak edo piñuak eman dezatela.

Alde batetik ezpada bestetik, arrantza asko bezelaxe nekazariak ere, egutero jan bearra dauka. Iñor baiño eskubide geiago du, noski, besterentzat zer jana sortzen ari danak.

Gaur, Gipuzkoan beintzat, amar baserriarrentzat zazpi izango dira piñu sailak dituztenak. Aundixeago edo txikixeagoak, baiña piñu sailak.

Bizkaian beste orrenbeste gertatuko da.

Danentzat izan dedlla suete on, etorkizun irripartsu bat ikus dezaten.

Naasketako artoa, arto «hibridoa» deitzen dioguna dago orain modan alde guzietan.

Bertako artoak baiño askoz etekin oheak ematen ditualako, dirudianez.

Nekazari askoren salbazioa izan da naasketako arto au.

Bidasoaz aruzko gure anai nekazariak, batez ere, arto klase oni esker ari dira burua jasotzen.

Geien ematen duanari eldu bear zaio beti. Ongi dakizute «Juan Debalde» izeneko aspaldi il zala.

Naasketako arto ori erdi prezioan erosteko era ba duzute gizpuzkoar nekazariok.

Arto mota (klase) orrek prezio jakifiekoka du: kiloko 30 peza.

Zuk, nekazari kiloko 15 peztan artu eziñik eztaukazu.

Azaldu zaite zure erriko edo urreen daukazun Nekazari Alkartasun batera.

An esango dizute, artarako dauden gizonak, zer egin bear

duzun bentaja auek irixteko.

Garai batean ogiak ematen zuan kezka.

Bear zan ainbat gari etzan egiten. Bertako premiak osatu ezin, eta kanpotik ekarri bear.

Orain, diotenez, garia sobratu egiten da Españian ere.

Gari lurak bakandu, ta pentsu lurak ugaltzea nai luke Gobernuak. Sobre dagoana neurrian jartzea, ta palta danetik osatzea.

Argatik ari da erreztasunak ematen naasketako artoa erein nai dutenei. Ganadu eskasi gogorra dago bazteretan.

Utsume ori osa nai luteke agintariak.

Orain urte batzuk naasketako artoarekin asi ziranak eztaude damututa.

Oikiako «Txortinari» galdetu besterik eztago, esate baterako.

Azia aukeratzeko, jakifia kontu aundia bear da. Terreno danak ez tira berdiñak. Oikiarako oso azi ona dana, izan diteke txarra Beizama edo Bidanirako.

Lurra aztertzea (analizatzea) bezelakorik ezta ortarako.

«Servicios de Extensión Agraria» izenakikoak ba-ditugu Gipuzkoan lau-bost erriretan.

Azaldu ofizina aietara lur muestrarekin. Aietan esango zaitzute zuen lurretat zein dan azirik onena ta emankorrena. Baita azi orri zer ongari klase komeni zaion ere. Ongariak ere «euneko ogei» merkeago erosteko eskubidea duzute.

Ondo dakit Gipuzkoako nekazaritza ez tala beste mundukoa. Gero ta aulagoa gafiñera.

Ba dakit inportantzi izugarri eztuala beste erresuma batzuekin konparatzeko.

Beste paraje orietan ere, ordea, jendea ez al da ari lurrarekin aspertzen?

Nekazaritzak eta ganaderitzak berenik eman izan balute, etorriko al zan Euskalerrira aspaldiko urtetan etorri dan anbat arrotz jende?

Zeuk atera kontuak, nekazari! Ni zure tokian banengo, eldu egingo nioke ondo letorkidanari. Komertziante, arrantzale ta industrialak ala egiten dute. Ez tute arrazoi paltarik.

Len 30 peza pagatzen zan arto asia 15 peztan erosteko aukera duzula?

Ez utzi txoriari iges egiten. Erreztasunak eskeintzen ditzituztenean, alik eta probetxurik geien atera.

Eziñak, buruausteak, eragozpen eta oztopak asko konturatu gabe etorriko zaizkitzu. Orriek ez tute deitu bearrik izaten; berez etortzen dira.

Lentxeago-geroxeago, pertza konpodu beara dago. Derrigorrezkoa da.

Esne ta okel kontuak eta beste milla arazo, arrazoizko bide batean jarri bearko dira.

Nekazaria «mimatu» bearrean izango dira agintariak.

Beste gafiñontzean, itxua ere ikusten du zer ondoren datorren.

Jende guziak lurrari ta ganaduari bizkar eman ezker, nundik jan?

Dana kanpotik ekarrita?

Ain ugari al gabiltz diruz? Ain indartsu al dago ekonomia?

Onak ematen du kezka gogorra.

Ta... oraindik eman bear dituanak! Denbora izango da testigu.

Baxarri

Tomás Eizmendi'ren

Jatetxea

Zumai erritik metro gutxiara, ibai ertzean par-irriz, etxe polit bat zure zal dago euskal kutsu zoragarritz. Arrai, barazki, aragi eder; nai dan aukera janariz, jatetxe au bein probatzen [duna laister azaltzen da berriz.

—oOo—

Restaurante

Tomás Eizmendi

Curva de «Chiqui-erdi»
Tel. 86 13 90 ZUMAYA

Perfumeria URBIETA

Ederketa - gela

Donostia'ko Urbieta kaleko 14'garrean arkitu ditzakezu:

BALENCIAGA, CARVEN, CHRISTIAN DIOR, GUERLAIN, HARRIET HUBBARD AYER, HELENA RUBINSTEIN, LANCASTER, LANCOME, MAX FACTOR, PAYOT, REVLON.

Urbieta, 14

DONOSTIA

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros

Municipal de San Sebastián

Banen baneko azyak

Ongarri ta abonoak

Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru

aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira joan etorriak

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserriar burutsuak, Berebiziko aragi pillak, gafiñera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

AZKENEKO EGUNAK!!!

«IZAGARRIZKO TRESILLO SALGAIK»

TRESILLOAK, SOFA-OEAK, LO-GELAK, ETA ABAR...

PREZIOAK ORAINDIK MERKEATUAGOAK

JARRAITZEN DUTE...!!!

ENTZUN PROBINTZIKUOK!

{ Montaketa eta etxera eramatea
{ ez degu kobratzen. UTSEAN!

Amuebladora COMERCIAL HISPANIA. S. L.

Moraza, 3 eta 14 — DONOSTIA — San Marcial, 12 — IRUN

Euskalerriak ez al du baserritarrik bear?

Ezagutzen dut Bizkariko mutil gazte bat, baserritarra ta baserri-zalea. Industria ta fabrikak etxetik urbil ditu, ta, kalean lana errez topa zezakean. Mutillaren gogoa, ordea, baserrian lan egin ta an bizimodua ateratzea.

Bere baserria egokia ta eroso da. Ala ere, gaurko erara lan egite ezker, makinariak erosi, obrak egin, ta abar, inersio berriak, gastuak egin bearrean zegoen.

Ta baserriari laguntzeko dauden instituzio ofizial oietako batera joan zan diru billa, laguntza eske. Ez zioten eman.

Ta gainera, ba al dakizu zer erantzun zioten? «Bizkaian ez daukagu nekazari bearrik. Esnea ta aragia ekarriko ditugu Santander-tik, barazkiak eta frutak Logroño-tik eta Errioxa-tik. Zertarako emen janariak sortzen jardun? Emen industria daukagu, industria.»

Esnearen salneurria eratxi dutela ta, baserriarren artean ezin bizi ta ezin egona sortu dan ontan, baserri guziak ustu bear ote dute? Bildur naiz baietz.

Kalean bizi diran askontzat politikak dira baserriak, ederrak, poetikoak... Euskalerriko mendi berdeak, baserri txuriz pinportatuta... mendietako aize garbi ta sana, ango pakea ta patxara... Idi gorrien aurrean, inorako presarik gabe dihoan aitona...

Bai, ori dana ederra izan ditek, poetikoa, baiña jan ere egin bear da. Ta baserritarra ezin mantendu da aize garbiarekin, eta ez dio inork jaten emango, bere etxetik bixta ederrak ikusten diralak.

Baserritarrak lan egin bearko du, lan latza: luzea ta gogorra. Goizetik illuntzeraño, emendik aurrera beintzat. Ta bere lan orren etekiña, frutua, gizarteari eskeintzen dio: janariak, esnea.

Baiña gizarteak ordaindu egin bear dio janari ori, frutu ori, edozeini bere lan ordaintzen zaion bezela. Emen dator kokxa.

Lengo batean, baserritarrari esnea zenbat kostatzen zaion jakiteko egin duten estudio bat iritxi da nere eskuetara. Tekniko batek ateratako kontuak dira. Ta ezagutzen du perkala. Ba daki non dabilen.

Ara zer jartzen duan:

«Langille batek gaur Gipuzkoan irabazten duana: 7.000 pt., illean. Orrezaz gainera beste bi mila peztu uzten ditu seguruentzat. Gero ba ditu bi «paga extraordinaria». Era onetan, baserritarrak ori irabazi ta zenbat kostatzen da esnea? 9,25 litro esnea.»

Ta 5,50-tan saldu bearra daukate.

Beraz obe kalera joan.

Aal dutenak. Emen baitago bigarren kokxa.

Asi zaite kalean lan billa. Jarri zaite eguneroko orrietan datozen lan eskaintzari begira. Danak gazteak bear dituzte. 40 urtetik gorakoentzat ez dago inon lanik. Orduan, zer egin bear dute baserrietako glizon elduak?

Zaartzarako pagamentuaren zai egon? Goseak il?

Orra Euskalerriko famili askoen kinka latza: baserrian ezin bizi, kalera ezin joan.

Ta sustraletan auxe dago: gure gizarteak, Euskalerriak, baserriak bear ditu ala ez?

Bear baditu, paga dezaiegun beren lana. Lagunduko ez badiegu ere, utzi iegun bizitzin.

KEZKAK

BASARRIEN ONDA-MENDI ZIURRA

Basarriak euskaldunon aspaldiko jatorri eta iturburu dirala... Euskeraren kutxa eta gordailu dirala...

Bai itz ederrak, benetan! Basarriaren sortu giñanontzat eta ederragoak. Baiñan, azkenean, itz politik baka-rrik, zertarako?

Egunetik egunera ziurragoa eta larriagoa da gure basarrien ondandea. Beñeko arriskurik gogorren eta gaiztoenaren aspian arkitzen dira gaur. Bai eta bai!, kaletar askok esatera, oso ondo eta eroso bizi baldin badira ere.

—o0o—

Txanpon ederrak aski txautu dute basarritarrek beren etxeak — gure basarriak! — txukuntzen eta apaintzen. Kanpoz eta barruz zar-berritu dituzte — zerbaiten bearrik euki ere! — azken urteotan.

Orra dotore ipiñi etxe-bizitzak eta goxoago bizitzeko eran antolatu bizi-lekuak. Orra kaiolatxo atsegin biurtu gure basarri zaartuak.

Baiñan, o zorigaitza! Txoriak zer egin dezake kaiolarik ederrenean, jakiteko gabe? Eta zer gure basarritarrek? Zer egin dezake irabazpide guztiak ixita?

Orra gure basarritarrei gainera datorkien zoritzarra!

—o0o—

Zenbat xox eta zenbat ordu txautu dituzten soroak eta belardiak aurrerabidean jartzen! Zenbat neke ta izardi samin ipiñi duten ikuillu berriak egiten edo-ta leengoak berri-tzen!

Dirutza galantak bota dituzte azken-aldi ontan esne-bei onak ekar-tzen. Ez nola-naiko esne-beiak eta ez nun-naitek ekarri ere! Ezagutzen ditut Ingalterra, Olanda eta Dinamar-ka-tik ekarri dituztenak.

Gipuzkoa-n «Gureles» eta Napa-rron-a «Copeleche» bitarteko dirala, erreztu zaizkie salbentak eta erosotu irabazpideak.

Baiñan azkenean? Ipuietako nes-

katxa esne-saltzaillearena ber-bera gertatu zaie: bete dutela lu-suilla es-nez, jaso dutela buru-gaiñera eta... or erori zaiela lu-suilla! Oraintxe gelditu dira ez ontzi eta ez esne!

Auxe da gaur basarritarren egoera mingarria.

—o0o—

Auzmendi-tar Aita Leandro zanak 1964-go otsailleko «GOIZ ARG!» al-dizkarian esaten zuenez, litro esnea 9,03 laurleko kostatzen zitzaien ba-sarritarrei.

Urte berean (GOIZ ARG! epai-lla) aita beneditarrak adierazten zu-enez, an erakusten zitzaizkien mira-riak eginda, 4,73 laurleko baiño gela-go ez izatera jexi zitezkean kas-tuak.

Gaur zer esango ote luke sei ur-te aundiren burura? Gure basarrita-rrek ez dutela mirari aiek egiten ika-si eta orduango aldean garesti kosta-tzen zaiela.

Aita Leandro zanak bi idazkieta-tik leenengoan ala zion: «Zeruari deadarka ari dan zuzengabekeria da, litro esneari 4,50 laurleko izenda-tzean».

Sei urte luzeren buruan, gauzak eta batez ere esku-lana ainbeste gares-titu dan ontan, zer esan ote ditek, litro esneari salneurritzat 5,50 bes-terik opa ez zaiolako?

Aldi berean, edozein ur — gazi-tuak eta gozatuak — 9 edo 10 laur-leko ordaindu bearko ditu, baiña ba-sarritarrak ere.

—o0o—

Galera garbi-garbia datorkie orta-rik basarritarrei. Napparroa-n, Biz-kaian eta Gipuzkoa-n ez ditek es-nerik atera litroko 5,50 laurlekoren truke. Ondamendi ziurra!

Salneurri ori izendatzekoan, bost eskualde bereizi dituzte. Euskalerria tartean duan eskualdeari ezarri dio-te salneurriak kaxkarrena, beste ba-tzuei 6,25 eta 6,75 izendatu bait diz-kiete.

Zergatik? Nolz orrela? Esku-lana eta pentsuak gure artean ote dagoz, bada merkeen? Zalantzarik gabe esa-teko, emenixe kostako da garestien. Eta onerako izendatu salneurriak merkeen! Ederki dagoz gure basa-rritarrik!

—o0o—

Eta bitartean zer? «Gureles»-ko basarritar-alkartearen urteoroko ba-tzar nagusia. Jakin dutenez, gora-beera asko, urteko kontuak eta orain-go larriak argi eta garbi azaldu ziz-kieten batzarkideei.

Eta orra goitik beerako agindu zo-rrotza: esnearen salneurriak aipatu ere ez egiteko. Ederki. Orduan, ba-sarritar danak 1935 gn «APOLO» aundi-izugarrian Illargira abiatu zi-ran, ez esnerik eta ez debekurik an ez al dutela izango-ia.

—o0o—

Bitartean? Paris-en sekulako alka-te-taldea bildu zala beren aginte-zaugarritz apainduta, eskabide ba-tzuk egitera.

Gipuzkoa-ko erri guztietan dago, noski, guixi edo geiago, basarritarren arazo larri au. Ez dut jakin Gipuz-koa-n «erri-gizonik» mugitu danik ba-sarritarren alde itza ateratzera, arra-zoiz eta apal bederen eskabiderik egitera.

A, baiña guztiok jakin dugu «erri-gizonik» aski, naiz bakarka eta naiz taldean, eta basarritar geiago «Ur-tain» ikustera joateko, mugitu dira-la batzuk Donosti-ra, besteak Ma-dril-era, zenbait bietera, Ederki.

—o0o—

Basarritarrok: —Giro ontan eta laguntza auekin, noiz arte iraun dezake zuen basa-rriak?

—Eta oraindik asko beintzat, la-sai. Bestek dana zuzendu eta kon-ponduko dizuetelakoan al zagozte?

—Zeurok esnatu eta ondo alkar-tu ezik, basarria ondamendi ziurrean beera amilduko zai-zue. Eta luzaro baiño leen!

GAZTANAGA-K

ZER EGIN BEAR DEGU...?

Urte batzuek badira... Euskerazko itzaldi ondoren, erderazko jarduntxo onela adierasi nuen: DOS PALABRAS PARA LOS QUE DESGRACIADAMENTE DESCONOCEN EL EUSKERA».

Esan banuan, esan nuan ba... Ura zalaparta nere inguruan... Sakristian bertan eraso zidan gizontzo batek... Gero Gotzaiaren eskutiz gogor bat... Sala ketak Gobernadoreari... Guardia zibillen kuartelillora ere joan bea-rean arkitu nitzan.

Kabo bat nuen nere kontu artza-lla eta epaikari. Gauzak bertan gel-ditzeko aurrera eramane gabe, nere burua garbitu bear nuan eta ongi proatu etzegoala IRAINIK (Ofentza-rik) nere itz aietan: DOS PALABRAS PARA LOS QUE DESGRACIADAMENTE DESCONOCEN EL EUSKERA». Nere buru garbitzea errexa izan zitzaidan:

—Begira, Kabo Jauna, Erdera ez dakian baserritar batekin etorriko ba-nitzaizu eta nik esan: COMO DESGRACIADAMENTE NO SABE EL CASTELLANO, bere itzen adieras-talle ta interprete natorkizu. Itz oie-kin Irainik (ofensarik) egingo ote nioke baserritar euskaldunari?

—Ez, ez, orretan ez dago irainik baserritar euskaldunarentzat, eran-tzun zidan Kabo Jaunak.

—Eskerrik asko, Kabo Jauna; ba-serritarrentzat ez eta nere entzu-leentzat irain (ofensa) bai esan nua-lako «DOS PALABRAS PARA LOS QUE DESGRACIADAMENTE DESCONOCEN EL EUSKERA?»

—Arrasoi dezu... ez daukat zer eginik zure aurka. Ez dezu inortxo iraindu Besterik gabe bostekoa lu-zatu zidan eta adiskide gelditu. Ja-rraitu genduan alkar-izketa gozo ba-tean; bat batean ordea euskeragana-ko desprezio aundia agertu zidan Ka-bo Jaunak eta bai nik berari biziki eraso ere:

—Izkuntz guztiak ditugu errespe-tagarri; batez ere noberean, kabo Jauna. Euskera ez alda, zurekiko, Españarren izkuntza...? Ezetz badi-dazu, arrasoi damaezu euskaldun se-paratistai; baietzkoa bada zure eran-tzuna ordea, NOLATAN DESPRE-ZIATZEN DEZU ZURE NAZIO-KO IZKUNTZ BAT...?

—o0o—

Egun aietan Madridko Kortasetan gertatu danarekin, berriro antziñako Kabo ura begien aurrean jarri zait. Erri-izkuntzak despreziatzen alajaña Madridko Kortasetako Diputaduak... Ikasketa eta eziketako legedi berri bat sortzen ari dira Madriderko kor-tesetan. «Kastellano» izkuntzaren on-doan babestuak izan ditezake legedi berrian beste erri izkuntzak (Kata-lana, euskera, gallegoa...), eskatu du Leridako Diputadu Viola Jaunak. Erantzun gogor eta minkorra Mu-ñoz Alonso Adolfo diputaduaena:

«Kontuz gero sinistu izkuntz bat esabide (lengua de expresión) uts danik; animara iristeko bide da bai-ta ere izkuntz bat; orregatik izkun-tzaren bitartez pozoña (benenoa) ere sartu ditek anima barruan. Es-pañaren batasunaren aurka jokatzeko beren izkuntza erabiliko dutenai ez det uste laguntzarik eman bear zaienik».

Gobernamentu berria daukagunetik Dezentralizazioa gora eta bera eten gabe aittu zaigu... España, bat izan-ik, lurralde berezi askok osotzen du-tela... Lurralde bakoitzeko izkuntzak maitatu eta babestu bearrekoak di-rala... egio bakoitzaren izate eta es-piritua errespetagarri dala...

TA... Orain...? Alonso Jaunaren itz saminañ Madriderko Kortasetan erri izkuntzen aurka. Tristeagorik...? Bai, beste zerbait izan da askoz ere beltz eta negargarriago: Diputadu talde aundi batek txaloka ekin zion, biziki ontzat arturik, Alonso Jauna-ren iritzi koskorra. Kortasetako Dipu-tadu geienak regiotako izkuntzen aur-ka txaloka...

Bere aldakisunak (Enmienda) au-rerapidierik etzekala ikusita, itz oe-r 4 gn orrian jarraitendu

EUSKAL ANTROPOLOJI ASTEAREN ETORKIZUNA

Euskal Antropoloji Astea Bilbon ospatu berri degu. Orain da ordu-rik egokiena, egin dana ta egin di-tekena erabakitzeko.

Lenbizi ikus dezagun nundik sor-tu dan Aste ori ospatzeko bear zan dirua. Lenbizi gure Aldundi ta Biz-kaiko bi Unibersidadek erakutsi du-te laguntzeko borondatea. Oietatik kanpora bi Diru-Etxe, bi Aurrezki Kutxa ta Saleroste, Industri ta Itsas-gaien Kamarak izan dira eskua lu-zatu digutenak laguntzeko. Au oso jakingarria da; emen agiri baita, gu-re diru-jendea, irabazirik ematen ez duten gauzetan bere dirua jartzeko gauza dala. Berealako irabazirik ematen ez duten gauzetan, alegia. Jakintza lanak, izan ere, irabazga-rriak dira, baiña luzarora begiratuta.

Areago oraindik: Aste ori babes-teaz gainera, Antropoloji-Asteoak, Billaketa-Bekak iristeko asmoa agetu dute. Ta ez da alperrikako as-motan gelditu gauza. Oraingo ere, zerbait irabazteko bidea izan baita. Onela, joan dan larunbatean au ja-kin genduan: Marketing Club'ak «Euskal-Merkatu Iturriak» zeintzuk diran aztertze berrak izan diru-la-guntza eskeini omen du. Emengo eroslearen gogo-azkurak, ez dira, edo gerta ditek ez izatea, beste eskual-detako erosleena. Baiña erosgogoa gure artean nundik eta zertatik sor-tzen dan jakitea, gure salerosketara-ko ta gure gizonen gogo-barnea eza-gutze bide gerta ditek, Ona emen nola Billaketa-lana irabazgarri izan ditek gerorako.

Aste ortako jardunetara, bein ba-karrik joan danak ere, ikusi aal izan

du, nolako jendetza ibilli dan itzal-di oietan. Diputazioko Liburutegi zabala, etzan ainbeste jende bere ba-rruan artzeko lain; eta entzun-gogo zutenak, aldiz, Liburutegiaren alboe-tako lekuetatik entzun bear izan zi-tuzten izketaldiok. Ta entzuleak be-ren bloketan oarrak artzen ikusita, kontura zitekean, etzirala nolanaiko jendeak.

Garbi agertu da, beraz, euskal-gaiak ikasteko gogo bizi dagoela gure artean, jende aukeratuaren ar-tean ala ere.

Jator jokatu dute Aste au gertatu dutenek; ordua zan, ba, ikuspegi osoan aztertze gure Kondaira, ar-tea, sendakintza, sikologia, gizarte-gi-roa, Legedia, izkuntza ta abar...

Antropoloji-Aste onek burura eka-rri dizkigu, Sociedad Internacional de Estudios Vascos izeneko elkarteak sasoi batean antolatu zituan Batza-rrak. Ezpaiditugu aaztuak egun aiek; eta ain zuzen ere, gertatuak ondo baiño obeto erakutsi du, sasoi ego-kian piztu dirala Azterketa Egun auek. Alako arrera izan baitute jen-dearen aldetik. Leengo Batzar aiek utzi ziguten utsunea betetzeko, bere-bizikoak izan baitira Bilboko Izke-taldi auek.

Azia erein dan. Itxoin dezagun be-re emaitza eman ditzan. Onek au esan nai du. Billera auek ez di-rala aurtengo bakarrik antolatu bear, Bein egin dana, geroko urtetarako berritu bearko degu, ortarako bear diran gizonak eta gertaketak eten gabe luzatuaz. Eralguntza baten ar-

durapean jarri ditezela, alegia, urren-go Asteak.

Aste auek, agian, Bilbon bertan eratzeko asmoa izango dute ortan ibilli diranak. Orregatik ikamika ibi-lli bearrik eztegu. Jarrai bezate Ba-tzarok Bilbon, naiz beste edozein uritan. Euskalerriko beste uri na-gusietan txandaka eratu nai ba-di-tuzte urrungo Asteak, ori ere pozik artua izango da gure artean. Gipuz-koako gizonik aittuenak, Bilbon izan dira egun oietan. Jose Migel Ba-randiaran, Caro Baroja, Lekuona Ma-nuel jauna, Eskudero, Mitxelena, Aingeru Irigarai ta abar ta abar... an agertu dira beren jakintza jalki-tzen.

Txandakako joera au onartzen ba-da, Gipuzkoan ere ba-ditugu lagun-tzaille izango genituzken Elkargun-tzak. Ala egin dute gure iru Au-rrezki Kutxak, «Lurpeko azterketak eta Antzinateko jakintzak babestuaz. Onek garbi erakusten digu, gure ar-tean dagoen borondate zabala. Bes-te gure Eralguntzak ere, laguntzeko prest izango genituzkela, uste degu.

Egun aietan ari dira Aste ortako lanak irakoletan prestatzen. Sasoi-rik ederrena degu oraintxe, Bigarren Antropoloji-Astea prestatzen aste-ko. Leenengo ain ederki eratu dutenak, aukera ona dute beren egiña berri-tzeko. Gure zorian betea ta aurrera, beraz!

ETXANIZ-TAR NEMESIO

Euskalerritik begira...

LANGILLEEN EGUNA

Maitzaren hasieran, lehenengo egunean, mundu guztiko langilleek heuren eguna ospatzen dute. Izan ere, maitzaren egun horrek badu histori go- gor eta odolez bustia. Urte guztian zehar egindako lanaren agerpen bikaina izan da beti egun hau.

Egun ere, mundu guztian ospatzen dan jaialdia dezute, langilledi osoak bete-betean bereganatu du egun hau, baina jakina modu desberdinetan. Gure artean zein jokabide diferente dauzkagun ikusi besterik ez degu: batzuek burruka eguna bihurtu izan badute ere, besteak, gehienak, jolas eta atsegin eguna balitz bezelatsu dabiliz. Hauek ez dute historiaren sentidurik, ez dute pentsatu ere nahi, egun dauzkagun zenbait lege-aurre- rapen eta alderdi onak, zenbait lehenago egin dutenari, sufritu dutenari eskerrak danik. Gaurko langilleak, esker txarrekoak gera benetan. Zortzi orduko lana lortutzeagatik hainbeste neke, sufrimendu ta ezbehar jasan izanik, guk ez degu noiz-nahi orduak sartzeko lotsarik, gure aurretik bur- rukatu diran langilleen egintzarik ez degu haintzat hartzen.

Bainan, maitzaren lehenengo eguna, munduko lanilledi osoarena bada ere, bakoitak bere herrialdeko langilledi nola arkitzen dan begira beza. Gu, euskal langillediaren egoera aztertzen ta agertarazten ahaleginduko gaituzute.

Euskalerrian, langilleok oso egoera berezian gaude. Alde batetik, itxu- raz behintzat, gure egoera ez da beste zenbait langille talderen antze- koa, bizi mailla hobe bat nahi degu, ta batez ere bizikera errazago ta bigunago daramagu. Hauxe da gutaz askok pentsatzen dutena.

Zoritxarrez, euskal langillea ez dago peninsulako beste langilleak bai- ño malla hobeki. Alde batetik, kapitalismoak bete-betean heuren siste- maren bidez, loturik eta menperaturik gauzka. Irabaziak ugaritzen bes- terik ez dira salatzan, ta erakuntzak gero ta zorrotzago zupatzen du lan- gillearen bizia; bere sustraiak erroturik dauzkagu gure artean. Berak garai ta indartsuki jarrai dezan konsumo ekonomia erabiltzen trebe ta azkar ageri zaigu.

Bestalde, euskal langilleak ba du traba ta zailtasun berezi bat: euskal nortasun orokorra lortzeko igo behar degu aldapa, alegia. Izan ere hain- beste arrotz-propagandaren bidez, langilleok aberrik gabeko izakitzat jo izan gaituzte. Aurrerapen gehienak diru ta ekonomi aldetik etorri bazaiz- kigu ere, kultura ta persona-askatasunean ez dugu kilometro asko egin.

Gure lurralde hontan badegu beste prolema bat ere: guganaifio heldu zaizkigun kanpotarrak, etorkiak, inmigranteak. Dakusagunez, beharrak era- gin die heuren sorteri ta aberria utzi araztera, kapitalismoak behartu ditu pauso hori eraman arazitzera. Orain berriz, esku langilleak ugari- tzeakin, bertakoentzat kalte handiak dakarzi behin baiño gehiagotan. Batez ere, erdal giroaren bidez itoatzen gaituztela pentsatu dezagun, ta sarritan langille batzuek besteen aurka jartzen gaituztela ere bai. Hau dana, sistemaren ondoren galgarria dezute.

Emigratzea, nor bere sorteri utzi ta beste herrialde batera ogi billa abiatzek ez du ezer txarrik, gizakiak ba du hainbeste eskubide. Bainan gutxienez, pauso hori eraman baiño lehen gertutzea eskatzen zaigu, ber- tarako egiteko prest egotea. Hemen ez degu horrelakorik ikusi.

Herriak berriz, ezin dizkate ateak itxi zein da gehiegikeriagatik herria- ren etorkizuna arrisku bizian jartzen ez duan bitartean. Horrela gertatu- ko balitz, mugak jartzeko eskubide osoa dauka. Guri, ordea, etzaigu hor- relako aukerabiderik egiteko egokierarik eskefii. Kanpotik jendea pi- lloka datorkigu, ta bitartean, gure ipar anaiak, atzerriara dijoazkigu: eus- kaldunok, lotsa galdurik daukaguna dirudi.

Gure egunera Hurbiltzen goazen une hontan, ezin neza beste ger- taera mingarri bat aipatu gabe utzi: langilleok ez degu gure euskal nor- tasuna haintzakotzat hartzen, euskoen arazoa burgesdiarena dala pentsa- tzen degu. Euskera burges jendearena dala irakurri izan det ifioiz Zeruko Argian bertan. Horiek, Langille izakera ta Euskaltasuna uztartu ezinlekoak ditugula adierazi nahi digute, bata bestearen etsai balira bezela. Nik, nere eskasean, orain arteko pazientzia gorde didazutenori hauxe eskatuko nizueke: kontuz ibilli zaitetzela. Langille artean asko dago, otso izanik ardi larruz jantzita, ots, langille gidari diralakoean euskaldun bezela onar- tzen ez gaituztenak, euskal arazoa gu engañatu nahian bakarrik erabiltzen dutenak. Ots, horrelakoekin kontuz, gure etsai okerrenetakoa gerta ditek.

Maitzaren egun hori, ez dedilla, egun bakar eta apartekoa izan. Urte guztian badegu zer eginik. Eguneroko lanak bakarrik salbatuko gaitu.

Honenbestez, bukatzera noakizue. Beharbada, lantxoaren hasieran, «Eus- kalerritari begira» ipintzea egokiago izango zan. Bainan, gure baratza noiz beinka atxurtu ta jorratzea egoki ta beharrezko zaigula derizkiot.

Lan honi sermoni kutsua nabari bazaio: barkatu.

MIKEL UGALDE

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU, SAGARDO, ARDO, GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTIAK

Blas de Lezo, Kalea, 6
Urrutizkiña: 12 0 65

DONOSTIA

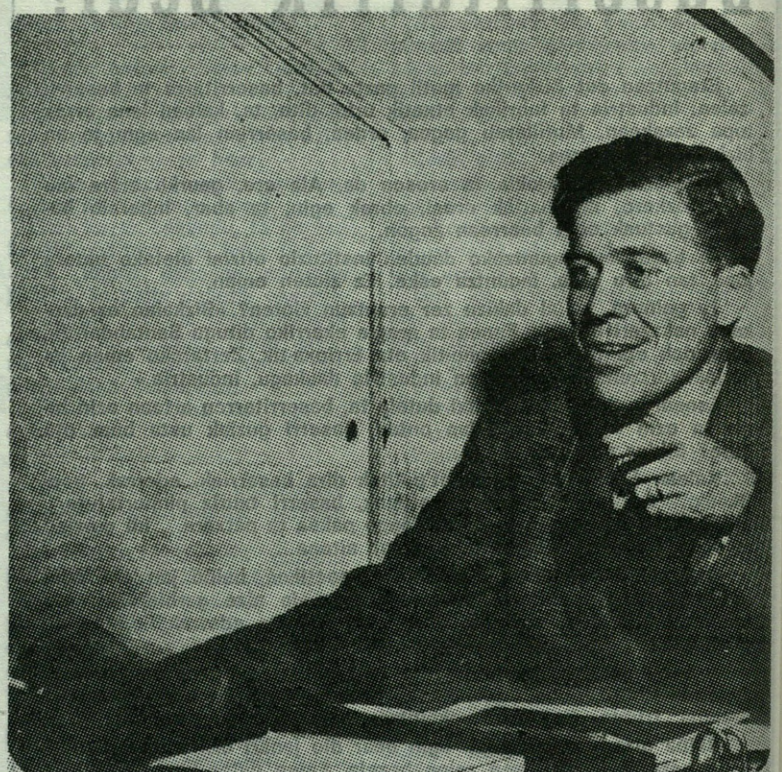
Emmanuel MOUNIER 1905-1950

Orain hogeit urteko udaberriaz ba- tera, 1950-garango martxoaren 20- an hain zuzen, beste zenbait gi- zon bezelaxe bihotzeko gaitzak jo- ta hil zen Emmanuel Mounier Fran- tzian. Jakiñekoa da Mounier eza- guna zaiola zenbait gure artean, baina oraindik bere berririk ez due- narentzat, premiazkoa iruditzen zai- gu bere nortasunaren eta jokabide- aren aztarna ematea.

Mounier mende honetako gizon handien arteko bat da. 1905-garre- nean jaio zen Frantziako Grenoble-n. Familiak kristau zen, ez aberats; berak behin eta berriz pozik aitortu zuenez berriz, nekazari kastakoa zen bere lau aitona-amonak lur-la- netik bizi bait ziren. Haurtzaroa jaioterrian eman zuen eta gaztearo- ko lehen ikasketak ere bertako uni- bersidadean egin. Hemen filosofia ikasi eta gero Parisko Sorbonara joan zen, baina unibersidadetako eta «karrera» bereizirik egiteko gogo- rik-ezak beste bidetara bultzatu zuen. 1928-gn. urtea zen. Peguy, Maritain, Gabriel Marcel... eta bes- te zenbait lagun ezagutu zuen ga- rai hartan. Handik aurrera garbi antz eman zion bere buruari zein bokazio zuen: Pertsonaren alde era- bat eta aitzakirik gabe lan egitea, gizartearen ondantzen eta usteltzen du- ten indar, egoera eta bidegabeke- ria guztien aurka altxatzea. Baina nola altxa? Hitzaren ala ekintzaren bidez? Bitara. Ez zen bera gizon amutsa, ausarta eta aurrerakoa baizik bere liburuetan eta burutu zituen ekintzetan azaltzen zaigunez.

1932-garren urtean «ESPRIT» ize- neko aldizkaria sortu zuen Mounier- ek. Intelektual girokoa noski, bai- na sufrimendupean eta konpromete- tuta bizi diren serbitzuko buru- tutako idatzia. «ESPRIT»ek hamaika buruaste eman zion Mounier-i, bai- na bera joan zen eta hor jarraitzen du.

1936-tik 1944-garren urterarte- ko garaia bereiziki gogorra izan zen

Aurten ogei urte, Emmanuel Mounier hil zela, Mende honetako gizon handien arteko bat.

Mounier-entzat. Gerrateak, nazik, faszismoa Europa astinduz... Bera ez zen isii eta bakean gelditu eta ondorioak berehala etorri ziren: kar- zelak, gose-oporra, auziak, izkuta- tu bizi beharra, azpilaneari aritu be- harra, bizi izateko ere oso bitar- teko urriez baliatu beharra, lehe- nengo alabaren gaixotasuna... Bai- nan halaz ere Mounier-ek ez zuen etsi... eten gabeko lanean aritu zen

gorputz gelditu zen arte. Beti kris- tau izan zen, baina benetako kris- tau... Bere ideologia, pentsakera, personalismo izenaz bataiatu zen eta gaurko munduan egun-egunekoa da. Berak idatzi zuen hau kartzela- tik: «Oso pozik nago hemen. Gizo- nak beharrezko du gaixotasuna, zo- rionik-eza edo espetxea ezagutzea».

ARITZITURRI

ZER EGIN...

(3 garren orrialdean asiera)

kin bastertu eta erretiratu zun Viola Jaunak: «Zuen autarki-botoak ezez- koak izango dirala igaririk, erreti- ratu egiten det nere aldakisuna (En- mienda); Nere erriari ez diot im- presio triste bat eman nai: Alegia emen inoiz ere ez dirala kompre- nitzen regio izkuntzen arazoak.

—o0o—

Alonso Jaun eta bere txalojotzalle Diputaduak: Nere Kabo arreri be- zela galdetuko nizueke: Euskera eta beste regiotako izkuntzak, zuen us- tetan, ez ote dira Españar izkun- tzak...? Ezetz...? Joko ederra se- paratismoari egiten diozuten jokoa. Baietz...? Ta zuen nazioko izkuntz bat orrela despreziatu...? Zuek bai zeratela Españiko batasunaren etsai aundienak, zuen pentzakera kosko- rrean, zaitu ta babestu bearreko iz- kuntza kastillanoa bakarrik baita.

Tristeza gure izaera... Gogorkeria gure artean sortu izan danean, ma- darikatua izan gera; Gozoki, zu- zen eta lege bidez gure eskubideak eskuratu nai ditugunean, ateak isten zaizkigu.

Zer egin...? Itxaropen-eza guzia- ren gañetik itxaron...? Etsipenez lu- rra jo...? Al deguna egin...? Beti dago zerbait egitea. Zerbait ori bein- tzat egin dezagun.

AROSTEGI-TAR JOK

AROSTEGI OPARIAK

JATONTZI TA MAI TRESNAK

Víctor Pradera, 2
Urrutizkiña: 25700

DONOSTIA

ETXEO-ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'uzu

ATOMIZADO LAGARTO — jaboia erabiliñi beti
Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jaboia bear denu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jaboi bakarra
Etxeo-andrearentzat neskamerik egokiena,

JABON LAGARTO!

Eraria epela dagola?

FAGOR'ek
oztuko du berela

zeruko ARGIA

Zuzendaria:

MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA

Naparroko-Kantauriko ta Ara- goiko Kaputxinoak argitaratua
(Carlos III, 22-Pamplona)

DONOSTIA'n:

Oquendo, 22 - Telf. 26666

ARPIDE SARIA:

Barruan ... 215 pezeta

Korreo ... batasu- netako errietan ... 265

Atzerrietako bes- te errietan ... 285

Aidez ... Aurrez galdetu.

Salmentan (Ale ... 5 pezeta

bakoltza) ...

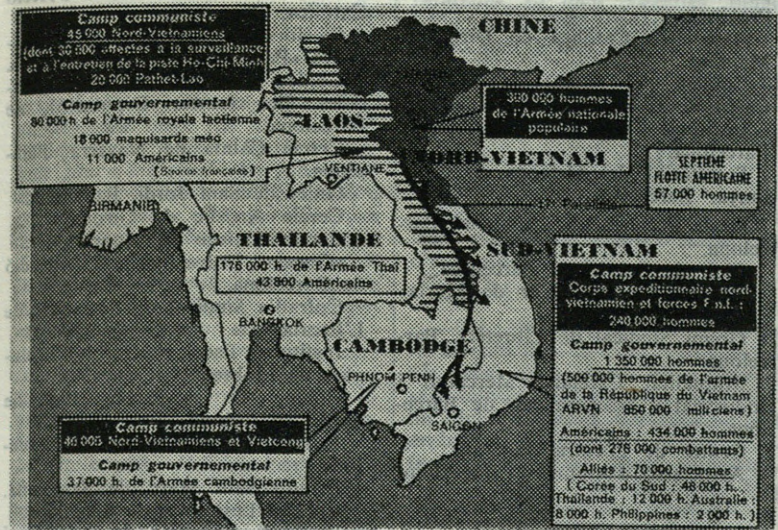
INDOTXINA SUTAN ZER GERTATZEN DA KREMLINEN?

Direla bi aste, Canbodia-ko nekazariak heuren gobernutik eroritako Sihanouk-en deia entzun bide zuten. Beti ain herea izan duten abotsaren doinua Pekin eta Hanoi-ko irratia zekarkieten: «Aberri-askatasunaren onerako guda-ndarrak gertu itzazute... Amerikar inperialisten eta hauen morroi diran errotar bakar hoi en aurka altxatu zaitezte...»

NEUTRALITATEA HAUTSITA

Erasoaren erdian bere herriaren neutralitatea hain zailki gordetzen entseiatu dana ze indarrek baztertu ote dute?

Gaur Phnom-Phen-en, De Gaulle-n itzaldi ezaguna eman zan uri nagusian, militarrek dira buru. Amerikarrak eragina Sihanouk eroriarazi egin dutela esateko agiriak ez ba dut ere, ondorena hori sinistartzatzen dute.

Herri hauen zatiketa, herri-barrutik egingo da.

Gobernu-aldaketaren ondoren, bai «Vietkon»-tarrei bai Sihanouk-en zai daudenei erasotzen diete. Etxean dauzkaten ego-vietnamitak gerrileroak dirala herriari sinistartzat, nai diote. Ego-Vietnam-eko muga-inguruko uri batean vietnamtarsail bat, ume ta zahar, txikituta eriozaren mende erori dira. Gaurko Vietnango mugaren inguruetan burruka egokitzen ba da ere, biar berdin izango danik ezin esadite.

ONDORIO PAREGABEAK

Canbodiaren neutralitatea hautsi ondoren, gudu zabaltzera dijoa. «Vietkon»-tarrak alboko Herrian zeukaten kabitik ihes egin beharko dute ta erresuma osoan zabaldu. Sihanouk-en deia entzungo zuten eta nekazari babesa, orain artean bezela, izango dute. Gerratik ain gertu zegoen herria gudan sartuko da. Tahilandia berak ere, sutan jartzeko arriskutik ez du erraz ihes egingo.

Berehalaxe Herri hoi en zatiketa herri-barrutik egingo da: ezker-aldekoek, Indotxinako herrien Elkarte bateratuaren alde egingo dute ta eskul-aldekoek, komunisten aurkako «Elkarte santua» osatuko dute.

Nixon-ek, bere herriaren «oposizioari» buru egiteko, asmatu zuan gudar eratzearren «ilusiorai» jarraipena emateko bidea galdu du. Aurerrantzean konponketa txiki en bidez guda hori zuzentzea ezifia zaio. Amerikarrek ez daukate Vietnango burruka irabazterik Indotxina osoan gerra egin gabe. Konponketa ere, osoarena bearko duala diote Frantzi ta Errusiko politikoei. Ho Txi Min-ek ere, beste era batera itz egin arren, ala omen zion: Indotxinako Herrien Elkarte ongi letorke Txinaren indarkeriaren menpean erortzeko arriskutik ihes egiteko.

IRTERA ILLUNA

Herri hauen pakea ez da egingo, Rostow amerikar ekonomilari haren itzak adierazten duten bildurra uxatu arte: «Herri atzeratu en aberastasun eta gizarteak Komunist-herrien aldetik jarriko ba lira, Amerika munduko bigarren indarra izatera iritxiko litzake.»

Gaur Indotxinako gerra atzo baino irtenbide estuagoan arkitzen da.

D. I.

ERLOJU TA BITXITEGIA

Edoardo Chopeitia

Vergara, 11 - Urrut. 17751 - Etxekoa: 22700 - DONOSTIA

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAKOAK

URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkiñak:

Etxekoa 65 19 60

Landolakoa 65 19 33

URRETIXUA

Urrutizkiñak

Landolakoa 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

«Askatasunean, guzia argitaratzen da eta aaztu egiten da, zeren guzia ikusten da begiratu bakar batekin; gobernu absolutu baten menpean, guzia isilean gordetzen da zeren guzia asmatzen da eta onek alako jakin-irrika bizi bat sortarazten du».

(Marqués de Custine, 1839)

Alaxe da bai. Moskun zer gertatzen ote dan jakin naiak alakoxe irrika bizi baten arturik dauka mundua. Zer da Kremlin en barrutik gertatzen ari dana, galdegiten dute guziek.

Pragatik eta Belgradotik (geienetan ongi informatuak egon oi diran bi sozialista uri ditugu auek) nola-alako zurrumurruak zabaltzen asi ziren. Zer zioten zurrumurruak? Ba, URSSeko Komunist Alderdiko Idazkari dan Breznev ek, joan zen abendu en aurkeztu zuan informe gogorragaitik, K. Alderdi ortako Komite Bateratzaillean, oposizio talde bat sortu zela ordurarte eman zen ekonomia politikaren kontra.

Suslov ideologoak, Schelepin Sindikatoetako Buruak, Ministro en Batzarreko Leendakari-ordexkoa dan Mazurov-ek eta nekazari gorabeeratan jakintsu dan Polianski-k karta bat egin diote Bresnev-i; eta irukote au oso aserre agertzen dan industri en nekazaritza en eraman dan politigaitik, ekonomia eraberritza 1965 garrenean artu zen plan kinkinala erabateko frakasoa izan dala agertuaz. Nolatan eta nortzuk artu zuten gaur frakaso bezela ezagutzen dan plan ori? Autonomi eta askatasun aundiago baten asmatan, Liberman-en ardurapean ekonomista talde batek ikasi ondoren, Juschov-ek berea egin zuen plan au; eta gero, Kossiguinen balezko osoarekin aurrera jarraitu zuen. Erasok beraz, Gobernu Buruaren kontra dijoaz, Kossiguinen kontra alegia.

Guzi auek, ikasi en iritzi en, Gobernu agintari en aldaketa adierazten du. Eta zurrumurru auek gezurak dirala esanaz egin dituzten alegiañak iturri ofiziale en, ez dute ezertarako balio izan. Aurretik ezagutu izan diran orrelako egoerak zertan burutu diran jakiteak, alakoxe irrika baten zintzilik uzten du jendea.

Baiñan ez dezagun intxaurrik espero sagar-arbolatik. Edozein izanagaitik ere Kremlingo Buru, URSS-ek egun du en egitur en ezin dike agintaritza-krisi jatorrik gertatu, beren elburua, komunismoa mundu osoan zabaltzea alegia, lortzen ez dan bitartean. Militar golpe bat ere, ezifiekkoa da. Gertatu ditek guzia, «palazio barruko erreboluzioa» izanen da.

—oOo—

Lenin jaio zanetik eun urte bete dirala-ta, oso goitik ospatzeko asmoz, gertukuten dabilta ill ontan URSS-en. Baiñan ez dute ain une egokia ortarako. Zer ote dio Leninek, Moskuko Enparantza Gorrian dago en mausoleo barrerik?

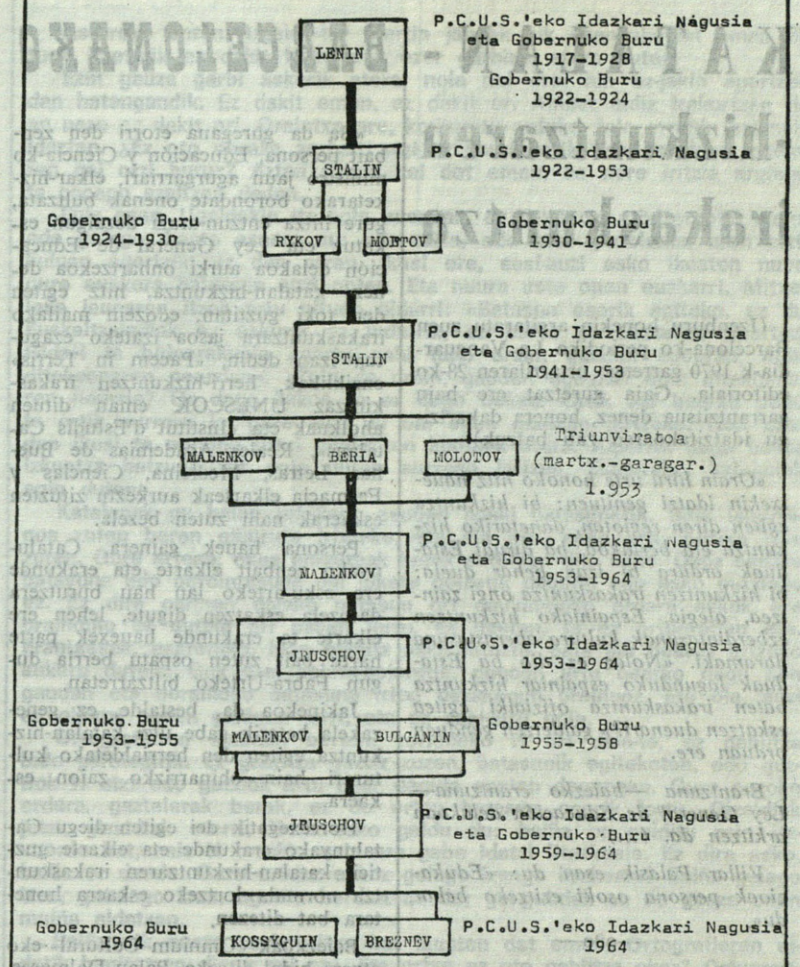
Ekonomiaren eraberritzeko asmoz egindako plan kinkinala, utsune aundiekin burutu da. Nekazari produzioak leenean iraun du. 1969 garrenko laboregintza, 160 milloi tonelada jaso ziren. 1966 garrenko en 171 milloi eta 1968 garrenko en 169. Bost urte ontak bakoitzean, batz besta, 180 milloi toneladatar irixtea espero zuan Juschov ek. Eta 1975 garrenko laboregintza, berri, milloika toneladatan, 230 etik 250 era bitarteko ortan ibilliko zala uste zuan.

Defentsarako eta armatarako erabilli oi du en presupuesto aundiagatik (produktu nazionaletik % 15'30 erabilli oi du URSS ek, eta % 9,6 EEUU ek); eragozpen aundiak sortzen zaizkio industri sail bati.

Ekonomiaren utsune eta erru auek ere norbaiti erantsi bear zaizkio eta emen ere ba dute beren akter bat: Kossiguin teknokrata. Orregaitik K. Alderdiko anitzek gogor jokatu nai dute aieka guzietan, ideologia aaztu gabe.

Idazkari nagusi dan Brezneven ardurapean K. Alderdiak artzen duan joera gaillenduko dala uste dugu, zeren, betidaniko lege sakratuaz, Alderdiak berekin du beti arrazoa. Eta bide au artean, be-

U.R.S.S.'EKO GOBERNUAK (1917-1965)

ren barrenean zuten indarren-ekilibrioa autsiko da; leenago, alde batetik taldeko zuzendaritza zegoen eta Alderdiko Idazkariaren laguntza bestetik.

Baiñan arazo guzi auek leenean jarraituko dute, Rusiko sistemak berak dituen gaitzak oinarritik sendatzen ez badira. Bere barrenean sofritzen dituen sozio-politiko gaitzak, alegia. Eta oraingoan artu nai duten bidea ba dirudi ez dijoala ortikan. Pragan gertatu diranak ikusita, bide berriak asmatzeko eta experimentatzeko zentzuna eta aurdia galdu dituztel adierazten dute rusoei.

Ez da besterik nabarmentzen Rusiako iru zientifiko aundik egin duten eskutiz sakon baten. Rusiako bonba atomika asmatu zuen Sajarov, akademikoak, Medvedev isotoriadoreak eta Turchin fisikoak, eskutiz bat egin diote Breznevi. Eta irukote onek gaitzaren iturrie-

tara jo du zuzenean. Rusiaren gaitza eta aurreratu-ezifia menderatzeko, «demokratizatze» bat eskatzen dute. Ekonomi joera berriak ez dira gaillenduko, ADMINISTRAZIOAN, INFORMAZIOAN eta PUBLICIDADEAN eraberritze batzuek egiten ez diren bitartean.

URSS ek kapitalista gizarteekiko daramakin atzerapena, izugarria dala diote «ez kantidad mailan bakarrik, baizik tristeago dana, baita kualidade mailan ere». Eta Bigarren Industri Erreboluzioari begira jarrita, informatika eta elektronika aieka oso txiroak dituztela EEUU ekin neurtu ezker esaten digute. «GU BESTE GARAI BATEN BIZI GERA, AIN ZUZEN» iru zientifikook diotenez.

Ainbesteko garrantzia duelarik eskutiz onek, komentario bat mezezi duela uste dugu urregio artikuluren batean.

A. J.

JOSE ZINKUNEGI'REN

OPTICA BERRIA DONOSTIA

URTETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA

GUKELESA

Gipuzkoa'ko ta Nafarroa'ko esne onenakin gertatutako esnekiak:

- Esne Pasturizatu
- Esne soilla (esterilizatu)
- Esne autsa
- Esne-gaila
- Guriña
- Yogur
- Batidua

Igara zuzen - Apart. 213 - Urrut. 19060 (lau art) - DONOSTIA

«Ley de Educación» dala-ta Katalanak nola jokatu duten

KATALAN-BARCELONAKO EGUNEROKO EK ARGITARATUTAKO DEIA

-hizkuntzaren irakaskuntza

(Izenburu honekin argitaratu zuen Barcelona-ko periodiko La Vanguardia-k 1970 garrengo urtarrilaren 28-ko editoriala. Gaia guretzat ere hain garrantzitsua denez, honera dakartzigu idatzitakoaren zati batzuk).

«Orain hiru urte honoko hitz hauekin idatzi genituen: bi hizkuntza egiten diren regiotan, danetarikoa hizkuntza eta bertakoa, ba dirudi Estatuak arduratu izan behar duela: bi hizkuntzen irakaskuntza ongi zain-tzea, alegia. Espainiako hizkuntzen ezberdintasunak kultura aberastasuna daramaki. «Nolaz ez dio ba Estatuak lagunduko espainiar hizkuntza baten irakaskuntza ofizialki egitea eskatzen duenari?» galdetzen genduen orduan ere.

Erantzuna —baiezko erantzuna— Ley General de Educación delakoan arkitzen da. (...)

Villar Palasik esan du: «Edukazioak persona osoki ezitzeko behar du».

—o0o—

1969-garrengo azaroaren 1-goko Boletín Oficial del Estado-k argitaratu zuen 1960-garrengo Eziketa, Irakaskuntza eta Kulturaren aldeko elkar-teen Biltzar Nagusiko erabakien txosten. Espainiak onartu eman du txosten hau eta igazko azaroaren 20-tik hasita legeko da. Biltzar hartan erabaki zenez, diskriminaziotzat jotzen da arraza, sexo, hizkuntza, erlijio, ideologia, gizarte eta nazio jatorria, ekonomi egoera eta familia jatorria harturik irakaskuntza arloan beharrezko den berdintasuna puskatu edo nahastu egiten denean. (...)

«Bi hizkuntza egiten diren regiotan arte eta literatura gaietan landuko da bertako hizkuntza» dio Ley General de Educación-ek. Orain ordea, beharra litzake lanitze hori zenbaiterainokoa izango den erabakitzeta, eta hortaz gainera, ikasketarako nahi-ta-nahiezkoak diren kondizioak mugatzea.

Halaz ere, ba dirudi puntu hori hobetu egin litekeela zeren eta beharra da regio horietako bizilagunei, nahiz bertako jatorrikoek nahiz etorkinei, lanerakota har-emanetako nahi-ta-nahiezkoak zaien birtetako eskuratzeta: hizkuntza, bestalde, literatura eta arte gaietara mugatu ez baina hizkuntza ongi menderatzea da bidezkoa giza har-emanetako fonsiezkoa denez.

Asmo on hauek denak beteko ahal dira, eta legeak eta ohiurak emango ahal die Espainiako hizkuntza guztieri irakaskuntza dagokien tokia.

«Ba da guregana etorri den zenbait persona, Educación y Ciencia-ko ministro jaun agurgarriari, elkar-hizketarako borondate onenak bultzata, gure hitza entzun-arazi dezaigun eskatuz eta Ley General de Educación delakoa aurki onhartzekoa denez, katalan-hizkuntza, hitz egiten den toki guztitan, edozein mailako irakaskuntzara jasoa izateko ezagutua izan dedin, «Pacem in Terris» enziklikak, herri-hizkuntzen irakaskintzaz UNESCO eman dituen aholkuak eta «Institut d'Estudis Catalans», Reales Academias de Buenas Letras, Medicina, Ciencias y Farmacia elkartek aurkeztu zituzten eskaerak nahi zuten bezela.

Persona hauek gainera, Catalunya zenbait elkarte eta erakunde ere esku-arteko lan hau burutzera datozela eskatzen digute, lehen ere elkarte ta erakunde hauek parte hartu bait zuten ospatu berria dugun Fabra-Urteko biltzarretan.

Jakinek da, bestalde, ez genezakea beterik gabe utzi katalan-hizkuntza egiten den herrialdeetako kulturari hain ohinarritzko zaion eskaera.

Horrexegatik dei egiten diegu Catalunya-ko erakunde eta elkarte guztiei, katalan-hizkuntzaren irakaskuntza normala lortzeko eskaera honetara bat ditzeten.

Baiezkoak «Omnium Cultural»-eko etxera bidali ditezke, Palau Dalmases, calle Montcada, 20. Eraberean, hor bertan, gai honi buruzko edozein informazio emango zaio hala nahi duenari.

Izenpatzaileak:

- Pau Riera i Sala, OMNIUM CULTURAL-eko Lendakaria.
- Ramón Fuster Rabés, COLEGIO DE LICENCIADOS EN LETRAS Y CIENCIAS-eko Dekanoa.
- Josep Ventosa i Palanca, CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYAKO Lendakaria.
- Joan Vallvé i Creus, COLEGIO DE INGENIEROS INDUSTRIALES-ko Lendakaria.
- Ferran Muñoz i Sanllehy, ORFEO GRACIENC-eko Lendakaria.
- Ignasi de Gispert i Jordá, COLEGIO DE ABOGADOS-eko Dekanoa.
- Xavier Subias i Fages, COLEGIO DE ARQUITECTOS DE CATALUÑA-ko Dekanoa.
- Joan A. Maragall i Noble, ORFEO CATALA-ko Lendakaria.

(La Vanguardia, 14-XII-69, El Correo Catalán, 14-XII-69; Tele-Ex-

EUSKAL ERRIAN

REAL SOCIEDAD DE AMIGOS DEL PAIS'KOAK EZIERAKO MINISTROARI

Gipuzkoako «Real Sociedad»-eko Batzordea bildu berria da, ta batzordeko guziriak ao batez erabaki dute Eziera-ko Ministroari agiri bat bialtzea. Agiri orretan, Muñoz Alonsoren esanak nolako minbera jarri gaituan adierazten diote. Alakoak izan baitziran arek Eziera Legea aztertzerakoan Kortetan esan zituanak.

«EUSKALTZAINDIK», KORTEETAKO BURUARI

Era berean, Euskaltzaindikoko buru dan D. Manuel Lekunak, Espainiako orteetako maai buruari agiri bat bialdu dio, Euskaltzaindiaren izeean, bere minbera adieraziaz.

prés, 16-XII-69; El Noticiero Universal, 17-XII-69; Diario de Barcelona, 18-XII-69).

DEIARI EMAN ZAION ERANTZUNA

«Omnium Cultural» en lendakariari zeintzuk idatzi diote baiezkoa emanaz? Ara hemen batzuek:

- Club de Fútbol Barcelona.
- Escuela Superior d'Administració i Direcció d'Empreses (ESADE), de Barcelona.
- Institut Nacional d'Ensenyança Mitjana, de Girona.
- Institut Nacional d'Ensenyança Mitjana «Torras i Bages», de L'Hospitalet de Llobregat.
- Escuela Normal «Joaquim Ruyra», de Girona.
- Jove Cambra Económica, de Reus.
- Collegi de Sant Ignasi, de Sarrià. Barcelona.

- Institut d'Estudis Gironins, Girona.
- Federació Catalana de Muntanyisme, Barcelona.
- Centre d'Estudis Comarcals, de Banyoles.
- Collegi Oficial d'Agents de la Propietat Immobiliària, de Barcelona i Província.
- Associació Catòlica de Dirigents, Manresa.
- Collegi del Sagrat Cor (carrer Casp) de Barcelona.
- Institució Cultural del C.I.C.F., de Barcelona.
- Secretariat del Orfeons de Catalunya, Barcelona.
- Gran Enciclopèdia Catalana, Barcelona.
- Club de Publicitat, Barcelona.
- Collegi Claretà «Cor de Maria» de Barcelona.
- Gremi Sindical de Libreters, Barcelona.
- Mutualitat Catalana Mercantil i Industrial d'Assegurances, de Barcelona.
- Centre de Lectura de Valls.
- Associació d'Alumnes i Ex-Alum-

- nes de l'Escola de Mestratge Industrial de Valls.
- Orfeó Reusenc, Reus.
- Escola Massana, Barcelona.
- Círcol de Joiers, Barcelona.
- Grup Escolar Baixeres, Barcelona.
- Moviment Familiar Rural d'Acció Catòlica, Barcelona.
- Secció de Muntanya de la Cooperativa «Pau i Justícia» de Barcelona.
- Collegi de Ntra. Sra. de les Escoles Pies (carrer Diputació), de Barcelona.
- Cercle Català de Navarra, Pamplona.
- Guies de Sant Jordi, Barcelona.
- Cercle Artístic de Girona.
- Cercle Artístic de Manresa.
- «Gaceta Universitaria». Redacció de Barcelona.
- Cofradia Sindical de Pescadors de L'Escalá.
- Institució Escolar «Garbí». Esplugs de Llobregat.
- Collegi de les Escoles Pies, de Sarrià. Barcelona.
- Institut Tècnic Eulàlia, de Barcelona.
- Estudis Sant Marc, de Barcelona.
- Collegi Lestonnac de Barcelona.
- Seminari Conciliar de la Diòcesi de Solsona.
- Societat Catalana de Pediatria de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, Barcelona.
- Cooperativa de Transports de Recaders, de Barcelona.
- Cooperativa de Consum dels Col·legis Oficials de Metges de Catalunya i Balears, Barcelona.
- Comissió Diocesana d'Educació Especial, Barcelona.
- Cercle Artístic de Vilanova i La Geltrú.
- Centre d'Estudis Comarcals, d'Igualada.
- Collegi Nacional «Ramiro de Maeztu», de Barcelona.
- Gremi de Venedors de Mercaderia i Novetats al Major, de Barcelona.
- Escola del Magisteri de l'Església «La Salle» de Barcelona.

Eta abar, eta abar, orain arte dakigunez, irureun da irurogeita bost taldeek.

Barcelonako apezpikua eta Geronako gotzaia Villar-Palasi ikustera joanak Catalunya-ko gotzaien izenean

Barcelonako apezpikua den Marcelo González Martín jaunak, eta Geronako gotzaia den Narciso Jubany jaunak, Ciencia y Educación-ko Villar-Palasi jaun ministroa bixiatu dute joandaneke egun batean.

Bixitan, Catalunya-ko beren gotzai lagunen poza azaldu zioten orain Cortes-etan eztabaidatzen ari den «Ley de Educación» delakoak gizarterako duen garrantziagatik. Bidebatez, eta beren eginkizunak hala agindurik, kultura-aberastasunerako denez, katalan-hizkuntzari dagokion tokia eman dezaioela-Catalunya-ko duen bi hizkuntzen beharrari erantzunez beti-estatu zioten ministroari. Zeren eskabide hau Juan XXIII Aita Santu izan zenaren «Pacem in Terris» enziklikakin bat dator, eta gotzai jaunen ustez, Espainiako lurren arteko aberastasun eta batasunarentzat guztiz onuragarria litzake. (LOGOS).

CAJA LABORAL POPULAR

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI ONTZIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

- Aurrezki kutsa onen laguntzak: — gizarte-saillean
- diruketa-saillean
- lantegi - zuzendaritza saillean

ZUK AURRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI PREMIIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU

Laguntza ezin oheak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari ederrak eskeintzen ditugu

Gure landolak erri auetan idikiak dauzkagu:

Mondragoi	Gernika	Gaztelz	Azkoitia
Aretxabaleta	Zumarraga	Bilbo	Munguia
Elorrio	Elgoibar	Legazpia	Yurre
Barakaldo	Markina	Irun	Bermeo
Ondarroa	Bergara	Durango	Lasarte
Andoain	Albasua	Amorebieta	Santurce
Plazentzi -Soraluze-	Eibar	Azpeitia	Zumaya
Oñati	Tolosa	Ernani	Donostia
Ormaiztegui	Pasai San Pedro	Zarautz	Iruña
Beasain	Errederi	Sestao	Deba
			Anzuola

Bodegón

Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago Donosti'ko txoko baten, bein ezagutzen dutenak zintzo dakite aruntz joaten. Nai dan aukera ba-dezu beti jaten bezela edaten, oberik ezin arki ditek merke ta ondo ematen.

Fermín Calbetón, 4

—DONOSTIA—

Liburuak

AZKUEREN EUSKAL

KANTA - SORTA

"CANCIONERO
POPULAR VASCO"

Euskalerraren jakintza-gaietaz liburu-zale askoren apalak ari dira betetzen azken denboraldi aietan. Oraingo liburu ta liburuxoen ondoan leengo arnas aundikoak, argitaldi berrietan. Ontan ari zaigu, batez ere, La Gran Enciclopedia Vasca. Aspaldi isildu ziran aldizkari entzutsuak, erosi ezinezko liburu atiak, orain berriro apain-apain damazkigu enziklopedia onek. Or degu RIEV, mundu guziko jakintsu ikasienak landa zuten aldizkari pare-gabea euskal-gaietan: 25 tomo lodi izango dira guzira. Or degu, kondaira-liburuen artean, Historia General del Señorío de Bizcaya. Or ditugu Azkue-ren bi liburu bikainetakoak, Iztegi aundia ta Euskal Kanta-Sorta; El Cancionero Popular Vasco, alegia.

Azkeneko lan izugarri ontaz zertxo bat esan nai nuke gaur. Azkue Jaunaren lan nekegarri au amabi liburutan azaldua izan zan leenda-biziko argitaldian, onela saildurik: I-Maite-kantak, II-Edale-kantak eta Seaska-kantak, III-Dantzak (izdunak), IV-Dantzak (izgabeak), V-Illeta-kantak, VI-Eztai-kantak eta Aur-kantak, VII-Kanta alaiak, VIII-Kontu-kantak, IX-Lagitza ta Eliz-kantak, X-Ipu-kantak, XI-Eske-kantak, XII-Arkiideak: eresiena, laguntzailleena, erriena ta aipatzen diran lanena.

Oraingo argitaldian bi liburu lotitan ematen digu Azkue famatuaren lan ikaragarri au. Ikasien iritzi gure folkloerari buruz au da lan garrantzi aundienetako. Emen nabari baita Euskalerriko musikaren joritasuna. Gure bazter guztietan kantu, kontu ta ipui-billa amaika ibilaldi egin bear izan zuanaren ondore balioetsua degu orain bi liburu edo aietan damaguna. Txalagarri benetan Azkue aundiak gure Erriari azaldun zion ongina, gal-zoritik aibeste eresi eder zaitzeko eraman zituan nekeak ez ziran nolanaikoa izan ta.

Euskaltzaindiaren babesean argitara eman zaigu "Cancionero" au, ta bere leendakariak egin dio itzaurrea. Orobat, bere taldeko idazle batzuek (A. Zavalá, Zaratina jaunak, Dassanac, San Martin, Sarrutegi i. a.) dituela laguntzaille osagarri ta argibide egoki-egokiak zaitzion oar ugariz.

Azkue berak lan oni buruz esan zuen: «Lan au ez egitekotan, beste 50 urte barru gau illun batek bilduko gindun: gure zeruan izar bakan batzuek argi egingo bat-ziguten, ordu arte irarritako iru edo lau eresi dozenak alegia». USA'ko lanbide aue-tako idazle ospetsu batek dio: «Liburu bikain eta iaio au utzi-eziña da erri-kanten ikasketak egiteko».

A. Z.

Urtain ala Kintana?

Apirilaren hirugarren eguna, gaueko hamabiak...

Hiru miloi euskotar telebisionaren aurrean. Weiland laugarrenez jausi da. Sei miloi euskotar begi, telebisiona josita. Bat, bi, hiru... hamar. Gora Urtain! Europako bo-xeo txapela zurea da!

Ederra da Herri batek Urtain lako deportistak eukitea. Baina hori besterik, hau da, deportea besterik ez daukan Herria, Herri pobrea da.

Guk zorionez, bestelakoak be ba daukaguz. Behar bada, ez hain zaratatsuak, ez hain txalotuak. Behar bada, kritikatuak, irainduak. Haue-tariko bat, Xabier Kintana.

—Nun eta noiz jaio zinan, Xabier?

—Bilbon, 1946-ko urriaren 13-an.

—Beraz, 23 urte daukazuz.

—Bai.

Begiratzen deusat. Nire sema izan zeitekean. Izango balitz, ze ohore niretzat!

Euskaldun berria zara, ezta?

—Bai. Hamalau urterekin euske-ra ikasten hasi nintzen, irakasle bar-rik. Lehenengo erabili nuen liburua, «Euskalzale Bazkuna» izan zan, bai-na liburu honekin, anti-euske-ra bat erabiltzen duen ezke-ro, denbora al-ferrik galdu nuen. Gero, Zamarripa-rena ta Xabier Peñarena. Azken hau oso mesedegarria izan zitzaidan...

—Barkatu, Kintana. Orain egun gitxi dirala, euskal idazle batzuekin bazkaldi neban eta eurretiko ba-tek, Mitxelena ta gero, euskeran gehien dakiana zu zarala esan eban. Zelan lortu dozu jakitura hori?

—Aita Mokoroari asko zor diot, aditzari buruz batez ere. Literatura zaharrak tiratzen nau: maisu hilak izan arren, beti kontuan hartzeko dira.

Kintana pentsati geratzen da.

—Jarraitu.

—Hirugarren urterako, bizkaiera menderatu nuen eta gero beste eus-kalkiekin hasi nintzen.

—Orain, labur, zure bizitza, me-sedez.

Kintanak irripaz zabal bat eskain-zen deust.

—Bilboko Aita Eskolapioen kole-jioan batxilleratoa egin nuen eta gero Iruñera joan nintzen, periodis-mo ikasteko asmotan. Lehenengo urtean, eta nire amaren heriotzak behartuta, etxeratu nintzen eta orain Deustoko Unibersidadean Fi-losofia ikasten dut.

—Filosofia ikasi, baina euskera irakasten dozu...

—Bai. Soldadutza hasi nintzen euskera irakasten, alfabetatze kan-paina bat antolatutik. Hamar lagu-nek segitu zituzten kursoak eta Ri-kardo Arregik eman zien agiri ba-na. Nik soldadutza igaz amaitu nuen baina alfabetatze kanpaina jarraitzen dute.

XABIER KINTANA

—Eta orain zuk?...

—Bilboko kolejio baten euskera irakasten dut. 160 ikasle ditut, tal-deka. Gero, arratsaldeetan, maistra ikasten dagozan 40 neskari euskera irakasten diet eta Erandion 20 lan-gileri.

—Noiz hasi zinan euskeraz idaz-ten?

—ZERUKO ARGIA-n, orain dala 5/6 urte ta poz handia hartu nuen nere lehenengo lana argitaratuta ikusi nuenean. Gero, «Anaitasuna», «Jakin» eta «Herria»-n idatzi dut.

—Liburuak?

—Lehenengo liburua orain 4 urte idatzi nuen. Nobela bat zen, «Noiz-bait nunbait» tituloarekin, baina ar-gitaratzea zensurak galarazo zuen. Bigarren liburua beste nobela bat izan zen: «Beste izakia», igaz argi-taratua. Beste hiru nobela idatzita dauzkut.

—Noiz argitaratzeko?

—Datorren urtean bat LUR edi-torialean, «Bostgei urtetako» titu-loarekin. Nobela honen gaia, azken ehun urte hauetako bizitza, baserria utzita kalera bizitera joan zen eus-kaldun familia batena.

—Eta itzulpenak?

—Kafka-ren «Itxura aldaketa», aur-ten LUR-ek argitaratuko duena.

Ikusten dozen ezke-ro, Xabier Kintanak euskal literaturari eskaini deusana asko izan da. Baina ge-hiago dago.

—Xabier, zuk ipuinetarako dohai berezi bat daukazu. Ni mahaikoa nintzala, zure ipuin batek Bilboko Unibersidadeak antolatutako sarike-ta baten Lehenengo Saria irabazi eban.

—Bai, eta Lehenengo Saria lortu zuen ipuina «Eta jentilen izpiritu-a datorke» izan zen, igaz LUR-ek ar-gitaratua. Beste hamar bat ipuin ere idatzita dauzkut.

—Beste saririk?

—Nobelan, «Beste izakia»-k biga-rrerari bat, eta beste bat hiru-garren geratu zitzaidan.

—Olerkirik?

—Banaka batzuek, baina aitorzen dut eneak ez direla onak eta ho-rretarako yayoa ez naizela.

Zer idazten zagoz orain?

—Leizarragaren Testamentu Be-riaren argitaldi bat prestatzen, da-torren urtean haren 400 urteak di-rela, halako omenaldi bat egin gu-raz. Tartearen, nobela bat bukatzen ari naiz.

—Agur, Kintana.

—Agur!

—oO—

Zorionak, Urtain, ZURE burruka irabazi dozulako.

Baina zuri, Xabier Kintana, zuri ez zorionik: zu nire bularren kontra besarkatu nahi zaitut. Zuk ez do-zu ZURE burruka irabazi: zu, Eus-kalerraren burruka, GURE burruka, irabazten ari zara.

Haugaitik, zu ta zu langoen au-rraen, txapela kendu ta Baionako «Herria»-n Gehexan Pontto-k dino-na nirea egiten dot: «Eta ni, helen aintzinean, Gernikako Arbola entzu-tean bezala, zutik eta buru-has na-go, boneta eskuara».

XABIER GERENO

EUSKERA BATUAREN GORABEERAK

ESAN DEZAKET ZER-
BAIT ARGIAGORIK?

Asteroko ontan, Ugalde-tar Martin jaunak nik esandakotzat eman di-tuen itzetatik ez dakit irakurleek ezer garbirik atera duten.

Ezin gauza garbi askorik atera, nola nai ere, ain ez-jakin agertzen dan batengandik. Ez dakit emen, ez dakit or. Ainbat aldiz irakurtzen da an nere ez dakit ori. Oraintxe ere, konturatu orduko, lelo orrekin asi naiz idazten. ¿Ez ote nezake zerbait argi ta garbiagorik esan euskera batu-aren gai orri buruz? Artan saiatu nai det emen, ea nere iritzia argiago ta osoago azaltzen dedan.

Egia esan, Ugaldekin itz egin nuenean, ez dakit ori aña erabilli nuen, edo geiago, beste esatera au: sasi-auzia, edo sasi-problema, aren arti-kuluan agertzen ez dan arren. Ikusi ere, sasi-auzi asko ikusten nuen gure euskera batuaren auzi ontan. Eta neure uste onen euskarri, Mitxe-lena jaunaren itzok artu nituen oñarri: «Batasun osorik egiteko, ez du Euskaltzaindiak ez eskurik ez indarrik, ez berez ez besteren bitartez. Gidari ta bidearakusle agertu nahi luke orain, gauden egoeran, egin ditekanean neurrian». ¿Zein da orain, gauden egoeran egin ditekanea-ren neurria? Or dago kaka ta or dago nekea. Ortik asi bearko degu ta ortik aurrera jo, gure auzi au oin onen gainean jartzeko. Non gau-den ikusi ta noraino iritxi gindezken kontuak atera. Alperrik degu beste izkuntza batzuek zer egin duten aurrean jartzea. Esaterako, katalanak egin dutena.

Katalanak gu baiño urbillago zeuden noski batasunetik. Bide laburra-goa zuten beren elburura irixteko. Eta ala ere, epea artu bearra izan zuten. Gure artean, epea entzuteak berak sututzen ditu asko. Osoz osozko batasuna edo berdintasuna nai lukete goizetik gabera, edo asko gutxiago ez. Ez dira oartzen dalako batasun ori daukatelako erdera askok ere oraindino ez dutela ori osoan lortu. Ez itzetan, ta ez ortografiaren ere. Frantsesek, esaterako, lege bikoitz asko dituzte, bata nai bestea artzeko aukera dutela. Guk ere, asiera-asieratik, gogoan artu bearko degu non gauden eta norainoko batasuna iritxi dezakegun oraingoz. Eta ola, auzi au oñarri obeen gainean jarri, eta ez sasi-auzi egin.

Ortografiaren saillean bertan, zorioneko H ori dala-ta, ez gabilta bide garbiegitik. Ez gabilta guztiz zuzen, batasunik egitekotan, edo guz-tiok H utzi edo guztiok artu bear degula esaten degunean. Gure auzoko erdera, gaztelarak berak, ez du ortan batasun osorik lortu. Gizaldiak joan, gizaldiak etorri, H-rik asko galdu du; baiña or gelditu zaitz itz-mordo bat, naiz H orrekin naiz ura gabe idatzi litezkeala. Ez dira asko, baiña or daude. Gure artean askoz geiago izango lirakeala? Baiña geiago izan, gutxiago izan, egoera berdintsua da; gei-gutxiak ez du gauza onen muña aldatzen.

Baiña nik beste sasi-auzitxo bat ikusten det emen. Ortografiaren al-detik begiratzen diogu gai oni. Eta ortxe ez ote gabilta oker? Ortografi-a-uzia baiño geiago ez ote da au prosodi-uzia? Ortografiaren, esan gene-zake gure artean batasuna egiña dagoela aspalditik; geienok, beintzat, aspalditxotik erabakita daukagu zein soñuri edo otsi zein letra dago-kion, eta bestera. Ortik zebillen aspaldi batean gure auzia. Batzuk txapela idazten zuten lekuan, beste batzuek chapela naiz txapela idatzi oi zu-ten. Berdintsu gertatzen zan beste letra ta soñiu zenbaitekin. Ontan ba-tasuna egiña daukagu orain.

Baiña H tartearen danean, beste bide batetik eramaten degu eztabaida, eta nere ustez, okerreko bidetik. Euskera baturako, itz batek bi forma edo geiago ditunean, zein era edo forma artu bearko degun erabaki nai izaten degu leenbizi. H orren auzia tartearen ez bada, ori egiten degu beti. Arrosa ala larrosa esan, beztitu ala meztitu, somatu ala sumatu, ekusi ala ikusi, edo ta gorria esan ala gorriya edo gorrixa: itza nola esango eukitzen degu kontuan. Baiña zergatik ez degu kontu berdiña egiten, biotza, biyotza, bixotza edo bihotza aurrean ditugunean? Zergatik bestetan prosodi-kontua edo analogi-kontua dana, emen ortografi-auzi egin? Jakabide ontan sasi-auziren bat badegula, ori da nere iritzia.

Mugaz andikoen H mugaz emendikoek esango ez badegu, ez det ulertzen nondik degun aibeste aukza ta aibeste seta, letra ori sartu bearez. Zergatik? Gure auzoko erderak añaokak izatearren, aiek dau-katen pitxikeri guztiak guk ere euki naiez? Baiña erdera oietan aspaldi samar asiak dira alperreko letra oien aurka. Ez dute iritxi aiek osoan bazezterea; baiña bizi-indarra ortik dator eta alde ortara jotzen du. Gaz-teria alde ortara dabil indarka. Gure artean bakariik ikusiko ditugu ba-tzuk, gaztetasunaren izenean, okerretara jotatzen, zaarkerien alde. Zer-gatik? Nai duenak nai duena esango du; baiña ez ote da atzeraka da-biltzalako, garaia baiño leen urdinu diralako?

Gero, alperrik esango dute jakitunekin dabilatzala, letraduen bidetik joan nai dutela. Jakitunek ez dute noski auzi au ala ikusten. Mitxelena jaunaren itzok aipatu nizkion nik Ugalderi: «Bi bide baizik ez daude batasunerako: edo H dutenak utzi edo ez dutenak artu». Zer esan nai du orrek? Jakituzaren bidetik, bide bata nai bestea artu ditekela, ja-kitunarentzat bata nai bestea berdintsu dirala. Mitxelena bera ez da orain letradunago, bigarren bidea artu nai badu; bestera zebillenean ez zan letra gutxiagoko gizona. Jakitunak noiz zer nola izan esango digu, bai. Emendik aurrera zerk nola izan bear duan erabakitzea ez da ari bereko gauza.

Auziak auzi, ez ote degu beste sasi-auzi bat, batzuek Arantzazuko erabakiak ulertu nai izan dituzten eran ere? Erabaki ura Mitxelenak ba-tzarrean bertan eskatu zuen bidetik asmatua ta emana da. Mitxelenak (onen itzak ere irakurri nizkion Ugalderi) eskari bat egin zion Euskal-tzaindiari, alegia, zillegi utzi zezala, saio bezala, H erabiltzea, begi onez ikus zezala. Zillegi utzetik estu agintzera bide luzea dago, noski.

Guretzat argibide izango dala uste det orain Madril-go Akademiak kasu berdintsu batean nolako izkera darabilen ikustea. Bide batez, ortik ikusiko degu batasun osoa daukatelako izkuntza asko nola dauden alde ontatik. Erdal-akademia orrek berriz atera-berria du bere iztegia. Eta sa-rarrerako itzetan esaten digute an badirala gaztelako erderan bi ta iru modutara erabiltzen diran itzak: «todas ellas aceptadas en el uso culto general o con diversa repartición geográfica». Eta olako itzetan, «la va-riante que figura en primer lugar es la preferida por la Academia, sin que esta preferencia significue rechazo de las que se consignan a con-tinuación». Urrengo lerroetan berriro aipatzen dituzte, bai «las variantes admitidas», bai «las variantes recomendadas», eta bai «las aceptadas, pero no preferidas».

Arantzazukoak baiño neurri zeatzagoa dute erdal-akademia orren itz oiek. «Preferidas, recomendadas» esatea Arantzazuko ongi ikusi edo ez gaizki ikusi esatea baiño geiago da. Ala ere, besteak, recomendadas ez diran itzak ez dira baztertzen ez gaizki ikusten, bai aintzat artzen. Gure artean bestetara jokatu dute norbaitzuek. Itz bigunagoetatik lege estuagoak atera ta ezarri nai izan dizkigute. Lege estuegiok gutxi dirala, zemaletara ta bildurra sartzeko alak egiteraino joan dira. Gezurra dirudi, baiña ala da. Ez ote gabilta orrela auzi au bere barritutik eta gizabide guztitik ateratzen?

Azkenez, beste sasi-auzi bat ikusten det nik, auzi au mugaz andiko ta emendikoon arteko eztabaida egiten ditugunean. Ortografi-saillean an eta emen izan dira eskola edo joera bat baiño geiago. Eta eztabaida

(11 gn. orrian jarraitzen du)

RESTAURANTE DEL PUERTO

Bazkariak

Leenengo Jaunartzeak eta Ezkontzak

San Pedro, 38

Urrut. 99026

SAN PEDRO PASAI - (Gipuzkoa)

1.896

1.969

GIPUZKOA-KO PROBINTZI ERATETXEA

(Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa)

Zure diru beartetan gure

"PRESTAMEN SERBITZARITZA" (Servicio de Préstamos)

balla zaitzez

Zure Arrantz-Ontzia erosteko edo obetzeko

Zure baserria erosteko edo obetzeko

Aberea —azienda— erosteko edo obetzeko

Baratzeko fruituak obetzeko

Jakindean jarri zaitzez Donostia-ko gure

12 ofizinetan eta Probintziako 63 sukursaletan

galdakano

ERIoTZA:

Ilia onen 7'gn. il zan errian ain ezaguna zan Jugo'tar Kepa irurogei ta zazpi urtekoa. Ezaguna esan dugu ta alan zan, batetik gizon-artekoa zalako ta erriko salerosketakoa zalako beren bizirik geienian, baiña, batezbera gizon zintzoa zalako bera. Goian Bego adiskide zintzoa.

NEURRIDUN IBILKETA:

Ganguren mendigoizale taldekoek aspaldi iragarrita euki eben Bazkun Arteko ibilketa neurriduna (marcha regulada intersocial) Jorralaren 12'gn ospe andiak ospetu zan erri au ingurutuen daben mendiak ziar, ogei ta amasei bat anei-neurkin inguraz urten ziran tokira barriz etorteko. Irurogei ta zazpi irukote egozan, neska ta mutil, ibilketa ortan alde artuteko, baiña, batzuk aurreko egunean egin eben eguraldi txarra gaitik eta, beste batzuk mendizale agerkaia (carnet) euki ezebelako, berrogei ta bost irukotek baiño ez eben alde artu, ta bide lupetsua aurkitu eben alderdi batzuetan, danak amaituteko zortzi ordu ta geiago ibiltzen egin ondoren, erakutsi ten emonaz euren gertuara ta trebetasuna.

Ibilketa neurridun ori Ganguren mendizale bazkunan zidarrezko ezteguak diralata antolatutakoa izan zan. Bizkaiko mendizale bazkun geienetako ibiltariak aurkeztu ziran da bai gipuzkoar bi edo iru irukote be. Pozkarririk andiena izan zan guretzat, a gazteri kementsu alaia atseginez ikustea ibilketa luzia amaitu zanean. Jarrai ba orretarra, neska-mutillak! orretariko ibiltaldia egiteko gertuta aurkitzen dana beste zerbaiterako be gauza izango da-ta. HIPPI «Ezkontza»?

Bilbo-ko egunkari baten irakurri genduan arrigarri legez idatzitako albiste bat esaten; illa onen 13'gn. «Hippi», ezkontza bat ospatuko zala Bizkargi barrenean aurkitzen dan Aldana (Amorebieta) inguruan dagoan basatxonutxu baten, euskeraz eleizkizunak eginik.

Alderdi baketsu artara zuzendu gihan, notintza ikuskarria bertan aurkituteko, biarbada egunkariaren izpar arrigarriak bultzatuta. Baiña, bertan jakin genduban ezkonduko ziranen guraso euskeltzale zintzuenkandik, ez ziran hippi, ez ululuz mutilla ez, prakadun edo gona-labur neskatilla ikusi genduban legez, neska-mutil eder, argi, berezko, ondo ikasi ta oitura garbidun euskeldun zintzo bi baiño.

Gazte zintzo orreek, ta euren gurasoak be, egin nai ebena, da egin dabena, ezta besterik izan; aldi ontan eztegu edo ezkontza inguruan sortu diran apain ketak, nausikeri ta arrokerien aurkako jazaraldi (protesta) gogor bat baizik. Orregaitik, berebilla etorri ba-ziran be, beste edozein egunetan legez garbi ta leun jaintzita baiña ezetaiko apainkeri barik, norberan lanetik bizi garan guztiok joan bear genduken eran.

Sendi euskeltzale orreik, apaltasunik andienean egin gura eben, da egin eben, baiña egunkariaren albistak bildu eben notintza guztia. Ezkon barriak, bilbotar Mimintza'tar Itziar, Portugalete-ko eusko ikastolako andereñu liraiña ta Berrioategortua'tar Jon Bilbo-ko edatetxe ospetsu bateko seme jatorra izan ziran, da, eura ezkondu ebanzanak on Mimintza'tar Maurixi ta Berrioategortua'tar Kepa apaiz euskeltzale zintzoak, neska-mutil lerdenen osabak. Gure zorian bereonak ezkoarri ta guraso jator orrei, eta irudiztat izango aal-zare eusko gazterientzat.

BASA-JAUN

oikia

Emen natorkizue berriz ere gure erriko berri ematera. Umeen biltokiaren zabalkundea dala ta Oikia-ko erriak jai aldi bat eratut da eta bere berri ematera noa.

Jorralak 25. Larunbata. Illuntzeko 9 1/2. Erriko «Landare berri» taldeak azalduko digu «Konpondu ezina» izeneko antzerkia.

Jorralak 26. Igandea. Goizeko 10 1/2. Erri Meza. Ondoren biltokia bedeinkatuko da. 12'tan. Ikastolako umeak azalduko dizkigute: Alpagatak urratuta... bertsoak eta abestiak.

Ondoren. «Biar» taldeak beren dantza saioa egingo dute.

4'tan. Ume jolasak.
5'tan. Abeslariak.

Ondoren. Erromeria 10'k arte. Agur Jaunak abestiarekin emango zaio bukaera.

Zuen txokotik urrun zaudeten oikiaroi dei berezi bat egiten dizuegu jai aldi ontan parte artzeko. Zuen zai gaude. Ongi etorri.

JAIOTZA

Etxabe'tar Joxek eta Lopetegi'tat Maritxuk mutil koskor polit bat ekarri dute mundura. Kain izenarekin kristautu dute.

EPIOLA

eibar

EIBARTARROI

S.C.R. Arratek boskarren umeen euskal jaia gertutzen diardu. Edozenbat gazte, ez behar beste, lanean diardute jo ta ke beharrezko baimenak, bestelako arazoak eta gainontzeko eragozpenak gaintitu gurarik. Ez dira ez gutxi horrelako jai batek eragiten dituan buru haustek. Umeen jaia bere dala, karrozak, hitzaldiak, antzerkia, ikasaldiak, jaialdia eta abar. Umeen-tzat ezeezik, guztiontzat izango da zer edo zer.

Baina hona nun zenbaitzuk hasi diran jai honen aurka berba egiten. Kulturarik ez dala emoten, folklore hutsa dala, espektakulo soil soil bat baino besterik ez dala, eta antzerkoak dinote. Hain zuzen betiko leloa, folklorea eta kultura. Honen urrin ote dagoz bata bestearengandik? Ez nieke nik esango horiei oker diardutenik, baina arazoi osoa dutenik ere ez.

Guztiok dakigu, edo jakin behar genduke, antolatzaileek ere bai, umeen jai hau ez dala helburu bat, beste eginkizun batzuk ortzeko bidea baino. Esate baterako, guztiok edo gehienok behintzat prest gagoz bi edo hiru umerentzat bazkaria eskeintzeko eta karrozak ikustearren dutozko bat emeteko, baina zenbat azaltzen dira hitzaldietara eta zenbatek ordaintzen dabe bost duro antzerki saio bat ikusteko?

Jakin dudanez, ama batek esan omen ez duela bere semerik «baserritar» jantzi, ez omen deritza herria folklokerietarako dagoanik-eta. Errazoi duzu emakume! baina hitzaldietan ikusiko zaitudalakoan nago. Izan ere, danok nahi genduke dantza gutxiago eta euskera gehiago, konzientzia gehiago eta jantzi gutxiago, baina gurasoen arazoa da hori gehien bat, ez antolatzaileena. Gainera lehen ere esan da, askoz errazagoa dala kultura soila antolatzea, mila ume-moko illaran jartzea baino.

Ez dut nik uste euskal herria baino herri etxekalteagorik izan daitokeanik. Hain zuzen, betoz txirindularien probak, Navidad del Po-bre, Hermanistas de la Asuncion etab. baina utikan osteria urtean behingo euskal jaia, ez dugu folklokeriarik behar eta!

Horren aberatsa eta jantzia ikusten aal dugu geure burua?

AMATIÑO

elgoibar

ARTIKULURIK ONENA

Z. Argia, 371 garren alea: Euskera «teorian» batu degu, laburtu degu, erraxtu degu. Euskera elemental sortu degu: erraxago idatzi dedin, erraxago irakurri dedin, erraxago ikasi dedin. Idatzi, irakurri, ikasi... Ortan dago orain lana. Batasunak (h)ori erraxtu besterik ez du egiten... ta, abar.

Gu ez gaitu iñork behartu, ta guk ere ez degu nahi iñork behartzerik. Dakiguneraino, Euskaltzaindiaren esana OBEDITU besterik ez

dugu egin. Halare, zirikatzaileak, nun-nahitik sortzen dira. Oker hartutako bidea baldin bada, elkartu, diskutitu baino arrazoiz, euskaldun guztiak haintzat hartuaz eta bide garbia jarri, hala nahi duanarentzat. Hori guk baino arrazoitsuago azaltzen du Etxaide jaunak. «Auzi hau, onez-onean eta anaitasunez erabaki behar dugu.

Buka dezagun behingo letra horregatik sortu den etsaigo lotsagarriarekin. Esan dezagun gaur bertan, biharko utzi gabe. ASKI DA, eta konpon gaitezen, onezkoak egin ditzagun.

Gauzak heldu diran tamañara helduta, uste dut Arantzazuko erabakiari berikuste bat, «revisio» bat egin behar zaiola, eta honen arabera deklarazio ofizial bat egin behar duela, denok besarkatu ahal izateko erdibide bat billatzu.

Baiñan, jaunak, orduan Euskaltzaindiak erabaki dezanari iñork ez dezaioa trabarik jarri edo aterik itxi. Gure konsigna hauxen izan bedi: OBEDITU».

Horregatik, gure idazlanik gogokoa danaz BAKEAREN ALDE artikulua aukeratzen da.

Ondoren EGIA aukeratzen da. «Egiaren billa dabilenaren utsak obeak dira, milla aldi! siniskeriak eta maliziak baino». Hau da gure nahia: egiaren billa ibili eta ez egia guregan degulakoan geldirik egon eta besteei geldi egon arazi. Hori ez baita egia, fanatismoa baino.

Berri emailtan ESKORIATZAKOA aukeratzen da.

INSTITUTOA DALA-TA ANKA SARTUA

Bi lagun elkarrekin hizketan, bat galdezka bestea erantzuten, eta honela jardun aldi bat izan ondoren, bakoitza berearekin geratu. Konturatu ez gauza bitaz ari gina-nik. Hori gertatu zitzaigun Instituto kontuarekin ere. Beraz, Institutoa ez genuela izango, esan bagenuen ere, izango omen degu. Terreno edo ur-sail aundi bat dago «expropiatua». Lur-sail honetan, etxe askoren artean Institutoa ere egitekoa, eta orain etxeak egin behar ziran lurrearekin jabetu dira lehengo jabeak. Hortik dator gure anka sartzea, baina Institutoaren aurrrera jarraitzen du. Beraz, Institutoa izango degu eta... barkatu. .h.G odao daodaora do daodaora EL MUTIL CAMPEON...

Gure egunkariak asi zaizkigu euskeraz idazten eta salbatuak gera. Nunbait «MUTIL» sartu ezkeru, euskal irakurleekikoa egiña dago. Nunbaitetik asi behar da hasiera bada, betor ordu onean. Bide luzeari pauso batekin hasiera ematen zaio ta asmo horrekin idatzia balego, ez genuke zer esanik izango, baina hala ez ote dan izango, ziur xamar gaude.

Bestalde, hainbeste jaun itzaltsuk egin dute Madridera joan etorria! Guk eredutzat ditugun jaun errespetagarri asko dira, gizon batek bestea muturrean joaz eartitzen ikustera joanak. Halaxe da mundua. Beste zenbait, ekitzatan sartzea umeikeri bat danean. Berdinean nahiago genuen bai, euskaldunak irabaztea. Euskalduna? Irakurri Mikel Ugalderen URTAIN TXAPELDUNARI ESKUTITZ IRIKIA. Z. Argia, 371 garren alean.

TALDEKO MARISABEL KONTUA

Elgoibarko berri emaille naizenez eta Taldeko Marisabel izenpetzen dedalako, zirikatzaileak sortu zaizkit, nor ote naizen jakin nahiean. Kalekoa ala baserrikoa, galtzaduna ala gonaduna ote naizen eta aingerutzat ere jonaute. Kezkaturik dauden hauei garbi azalduko diet, 21 urteko andereño bat naizela. KATEKESIS ETA HAUREN KULTURAKO irakasle Marisabel naiz. Taldeko Marisabel ez naiz ni soilik. Taldea, aingeruek ez baino, baserriarrek eta kaletarrek, gonadunek eta galtzadunek osatzen dugu. Taldean, bakoitzak bere lana du eta nik nerea betetzen det. Taldekoei idatzi erazi, bildu ta Argiara bidali, nere izenpean. Taldeak honela erabakirik duela ta hala jarraituko dek, honek beste erabaki bat artu arte. KONFORME?

Taldeko MARISABELEK

arratia

Arantzazuko ARANTZAK mendi mailate ta askatasun zale amorratuak doguzalarik, asi dira aize zabalera urtenaldiak egiten, eta datorkigun udako jairik geienetan urtengo dira mendi batera edo bestera «goazen

mendirik mendi» abestuz aldapa gogor iraketsak gora.

Gorbai-en bela zaarrak dira; Anbotoko Mari zaarragaz etxeko. Mugaratik Urkiolarainoko zantzo-irritziak egiten Migela Baltza eskalea zanaren maillan dagoz. Bizkargirako bidetxio-rtetan ezagunak dira ta Aizkorri gogoko dabe.

TALOAK

Il onen 5gn., igandez, urte ontako leenengo txangoan Artanera jo eben. Mutillak, geroago egingo dabezen ekite gogorragoei arpegi emeteko, belaun-giltzak sendotzeko asmoz. Neskatillak ostera, mutillen asmo bardiña ta... beste bat, isilekoa, Mantxarragaren talo-burdiñan Zaloak nork obeto erre. Lan ontan etxerako dirun baserri zaleak nagusi, txapeldun.

Artanuen intxaurrondoak ugari diralarik taloak bere ez ziran izan urri eta mirriz. Orea egitea Mari Jesusen esku izan zan J. A. Munduatek eta Pedritok txistua joaz lagundurik. Gipuzkoako Zabalegin egiten ote dabe emen lako leiaketarik?

Agur Artan, Eusebio zaarra, Altxirri tuntu jotzaille ta san Bizente. Agur t'erdialaburdin, beste bat arte.

EREDUGARRI

Eskuratu ezin dogun txoriari negar egiten deusagu eta eskuan dogunari uko.

Il ontako bigarren larumbatean, Motrikotik Bilboko nasara (mueller) etorri zan eraman-ekarrirako (transporte) berebillean, ona emen euskeraren zabalkundea zelaz agertzen zan:

Urreizti'tar J. M.

Eraman-ekarri

Motriku

Urrutizkin-zenbakia

Aldi ontan ez dogu erririk eraman-ekarrirako burdi azkarrak ez dauanik. Geientxuenak euskaldun zintzotzat burua erakusten dabenak, baiña zeinbatzuk doguz, izen-abizen, urrutizkin, erria ta abar euskeraz azaltzen deuskezuanak? Orain arte ikusi dodan bakarra motrikuarra izan zan laguntzaleari. Galix'tar gurasoen semea zan, eta da, Z. Argia ondo ezagutzen dauana eta gure izkuntzaren erroak biotzean eta munitan sakondurak daukazana.

Betoz ugari, Txinatik naiz Kongotik, gure oitara, izkuntza ta erri maitaleak. Utikan! Kanpora! amarenagako gorrotoa, ardurak eza ta azpikeria daben Euskalerriaren semeak.

A. LANDAJUELA

legazpi

Maitzeko Gurutze Santuaren jai atarira, urbildu geran ezkeru, irakurleon atsegarri izango dan irudimenean nijoakizute, amesleri, jai-aldi auen berri adierazi asmoz.

EGITARAUA

Apirilaren 30 ean Arratsaldeko 7-eat'erdietan; Erriko txistulari-batza aterako da, kale ta auzoetan jai giroa eskeñiaz.

Gauko 10-etan; «Eslesa» Antzokian. Onatibia tar Yon, jaunak antolatuta duan bi ataleko, «MIRANDAOLA», jatorrizko jost-irudi antzestu zoragarrien, leenengo aurkeztaldia.

Parte artuko duten taldeak auek izango dira. «Lartaun» abesbatza, «Alkartasuna» dantza taldea. «Lartaun» txistulari batza. «Txalaparta». Soñilari. «Tobera», ta abar.

Maiatzaren 1 ean San Jose, Langilearen eguna. 9 etan; Legazpioko 36 garren txirindulari leiaketa, leenen da bigarren mailako txirringa zaleen artean. Euskalerriko garai-ikurrerako balio duna. Ordu batean, Argazki leiaketaren erakusketa; Parroki aretoan. Arratsaldeko 4 eta laurdnetan; Donosti ta, Bilbaoko antziñ ostokolari ospetsuen jokaldi ikuskarria... 5ak eta erdietan; Umeen danborrada. Ondoren; Erriko enparantzan, jazar da gazte dantzan! Gauko 10 etan; Pelotalekuan, gaujai berezia, eres-talde aipatu batek alaituko du jai au.

Maiatzaren 2 an Umeen eguna... 11 etan; Artzai-Onaren Ikastetxe bala lekuan, erritren arteko saioa... 12 t'erdietan; Aurrentzako jai berezia, pelota lekuan. Arratsaldeko 3 t'erdietan; Urtazar landan; KATAGORRI! elkartekoan plater-tiro saioa... 4 etan; Udal-Liburutegi Errikoizki ba-bestuta, aurrentzako marrazki ba-

tzaldia, erriko enparantzan... 5 etatik 6 ta erdietara; Artzai-Ona ikastetxeak eratuta, askotariko kirol saioak... Ondoren, soñu ta dantza, Gauko 12 tan; Jaietako erregiña, bere laguntzaile lirafekini, gudi apaiñ ikuskarriaren aurrez, Elkarte-tako danborrada nagusia.

Maiatzaren 3 an

GURUTZE Santuaren eguna. 11 etan; MEZA NAGUSI OSPETSUA, Mirandaolako Gurutze miraritsuen agerpen edestea, izlari aipatuen bidez entzun aal izango da... Ondoren; Artzai-Ona Ikastetxe bala dantza talde ta «Umetxoak» deritzan taldeen, euskal dantza saioak... 12 ta iru laurdnetan; Erri eres-batzaren eres-aldi nagusia... Arratsaldeko 4 t'erdietan; Pelota jokaldiak... 6etan; Azkoitiko, Eres-batzaren sarrera, errikoarekin batean, kalejira alaiak joaz... Ondoren; Azkoitiko eres-batz eta «Alaska» eres taldeak, dantza soñu etengabeen enparantzan... 11 tan; Suzko kurpill ikuskarriak kiskalkuko dira...

Maiatzaren 4 ean

10 etan; Erri eres-batza kalez-kale... 11 etan; Artzai-Onaren bolatokia, Erri-aldeko bola saio nagusia... 12 etan; «Eslesa» Antzokian, eres-jai aldia, erriko talde guztiak tartean dirala... 4 t'erdietan; Pelota jokaldiak... Ondoren, «Alaska» ta «Los Babis» eres-taldeak aspertu arte, dantzatuko dute gazteria.

Maiatzaren 6 an Gauko 10 t'erdietan; Ukabilka jokaldi garrantzitsuak.

Maiatzaren 7 an

IGOKUNDE EGUNA... Goizeko 9 etan; Goiz-eresia... 9 t'erdietan; Erri eres-batzarena... Ordu berean; Urtazar landan, Erri-aldeko Plater-tiro saio nagusia... 10 etan; Gurutze Santuaren, Mirandaolako itzulpena. Erriko neska-mutil, aur guztiak lagunduz. Bere kapilari, GAZTEEN MEZA ospatuko da... Ondoren; Ola auen kondaira gogoraziaz, antziñako erara, ola-gizonak lan egingo dute. Bukaeran erromeri atsegina ospatuaz.

Jai auetako erregiñ, da laguntzaileen aukeratzea, Apirilaren 25 ean, gaueko dantza jai-aldian egingo da.

AN-ZAN

berrobi

BASERRITARRAK KALE GARBITZAILLE

Gure erri ontan egin da etxe berri mordoxka bat eta beti ere gauza berriak apaindu egiten du. Bestalde zikindu ere egin dala esan bearra dago. Etxeko zabor eta zikinke-riak nun-nai botata ikusten ditugu; bide erdian, soro baztarretan eta abar. Ba al dago otarra eskubiderik? Gero ikusi izan ditugu baserritarrak, otarra artu eta zabor oiek biltzen, aal duten tokian izkutatze eta orra dana konponduta! Ez ote dago erri ontan erabakiren bat artu bearra?

TOLOSAKO BERRI-EMAILLE XABIERRI

ASTEROKO ONEN 70 garren zenbakian. Tolosatik zuk emandako berriak irakurrita, par egin genduan zure ateraldiakin: Berrobiko apaizak esana aitaterakoan, alegia «Zer balio duen Berastegiko Lorentxok eta Ibarreko Bartolok, Berrobiko S. Agustin aundiarentzat?» Baiña oartxo bat egin nai dizut. Nik entzuna dedanez, ez zala gero apaiz ori Berrobikoa. S. Agustin egunean albo-errien batetik edo, itzaldia egitera etorria zana baizik.

Bakioitzak bere erriko zaindaria goraldu egin oi du eta ez dirudi Berastegiko edo Ibarreko (albo-erriak izan arren) izango zanik ori esan zuana, Tolosakoa ote?

AYERDI

huarte - arakil

«Aralar-Mendi» batzordeak antolatuta, Pelota Txapelketak izango dira datorren maiatzaren 3-an, eguadratik amabietan.

Joka nai dutenak, eman bezate bere izena ill onen 30-a arte, «Aralar-Mendi»ren biltokian.

beasain

AITOR HIL DA

Apirila honen hasieran, gizon jator bat, min-biziak eraman digu: Aitor Murumendi. (Goian bego). Ezkonduz geroztik Lazkanon bizi bazan ere, jaiotzaz herritarra genuen eta ogibidez ere bai. Beasaingo Kaja Laboralean lana egiten zuenez. Gaztearoan ostikolari edo futbolista fina eta garbia izana, oraindik gazte alde egin digu bere 35 urtekin.

Beti euskaldun jator bezala azaldu zitzaigun eta Euskalerrriaren alde ahal zuana eginaz. Lazkano aldean ondo dakite hori. Horregatik izan ere, hil honen 5-ean Lazkanoko Eliza Nagusian ospatu zan hiletan, Eliza-ataria ere bete egin zan. Hala-ko betekadurik! Euskalerrriak horrela erantzuten die bere gizonen! Bere emazte, seme-alaba, senide eta senditarrei nere dolu-mina agertu nai diet lerro hauen bidez eta euskaldun irakurleori otoitz bat eskatu bere arimaren alde. Agur Aitor eta egun handira arte!

LEHENENGO JAUNARTZEA

Entzun dudanez, Goierriko zenbait herritan Lehenengo Jaunartzea atzeratu egin dute, hau da, 7 urtekin egin beharrean, 8 edo 9-kin egitea erabaki. Horregatik aurtan herri batzuetan ez da Haurren Lehenengo Jaunartzerik ospatuko, ahalik eta haurrak urte horietara heldu arte. Gure herrian gauzak lehen bezala jarraitzen dute eta hiru igandetan banatuta ospatuko dira Jaunartze horiek. Apirillaren 12-an, 19-an eta 26-an. Bi lehendabizikoetan erderaz eta azkenekoan euskeraz. Oraindik ere guraso euskaldun gehiegi dagoz, lehenengo bi igandeetarako euren haurrak izenpetu dituztenak. Hirugarren igandea ez da ikastolako haurrentzat bakarrik jaunak! Euskaldun guztientzat baizik. Noiz esnatuko zarate?

MURUMENDI

berastegi

GARIZUMA

Bai egia da, urtero denboraldi honetan guztiok arkitu ohi gera gure buruari begiratu beharrean, urteoro hauts guztiak astindu eta bihotz berritze bat egiteko asmoz.

Eta herri honek aurtan bene benetan planteatu duela irudituta nago garai berezi hau.

Hasiera eman genion gogojardunakin, ondo gogozkoak izan ere, hizlari jator bat genduela laguntzaille, bi hitzetan argitzen zuen bidea, baita ere herriak azkar asko elkar hizketaren bitartez, bere kezka agertzen zituana, bakoitzak bere mailako kezka noski. Batez ere gazteriek zer nolako kezka zeuzkan bere barruan, uste dei aurtengo urte honetan gazteria zeoro aldatu zaigula.

ASTE SANTUA

Egun bereziak batez ere azkenengo hiru egunak. Ostegun eta Ostiral santuko arratsaldeko eta illunabarreko elizkizunak bai aberatsak izan ditugula.

Orain arte apaizak bakarrik ikusi ohi ditugu, meza ematen, sermoi egiten, irakurtzen, baiñan aurtan herriak ere, parte duela esan beharrean arkitzen naiz. Hasiera eman genion ostegun arratsaldeko elizkizunetan irakurketan parte hartuaz. Herriak parte hartu bazuan bai hartu zuela benetan parte, ostegun illunabarreko ordu santuan, an agertu ziran kezka garrantziatsuak zirala eta ondoren gauzak argi eta garbi gelditu ere herriko apaizen bitartez. Oso esperientzi polita izan zan bai, ikustean jendeak, apaizak esaten duenakin ez duela «amen egiten esanaz zu orda da ni emen», baizik gauzak senti dituela herriak edo zenbait gauzak kezkatzen gaituela ikusteak.

San Martin zaharrari zer...?

Bai San Martin zaharra aspalditan deadarka ari zitzaigun gaixorik arkitzen zala esanaz, baiñan oraingo hontan herriak bat batean entzun duela badirudi hor ari dira jo ta ke lanean presaka erori baiño lehen erremedioak jarri eta berritzeko asmotan oraingo hontan gure S. Martin oso «yeye» jarriko digute noski gauza guztiak bezala, bazeukan premirik ugari eta.

Sendagille berria.

Sendagille ona bai izan degula orain arte gure artean bizi zan On Luis jauna sendagille iaioa eta tre-bea, baiñan osasunagatik eta goietako haize gogorakin ikaturik lekuz aldatu beharra izan du. Orain Zizurkil aldera noski. Lerro auen bitartez herri guztiaren naigabea agertzen dizut eta suete on bat opa dizugu alde hoietan ere, eta gure artean utzi duan hutsunea betetzeko asmoz beste berri bat biali digute. Ongi etorria bada, la zure aurrekoak bezela zuk ere asmatzen dezun gure laguntzaille izaten.

Danetik zerbait.

Orain dala aste batzuk ezkondu zaizkigu hiru herritar jator. Laugarrena erdizka bakarrik genduan herritarra. Ba «Zorionik beroenak» opa dizkiegu herritar guztiok, eta Jaun Zerukoak eman dezaizuela osasuna eta pakea zuen famili berri osatze horretan.

AZPI

zarautz

EUSKAL ABESLARIARIK

Apirillaren bigarren larunbat gaua. Zinema pelota lekua euskalaz bete. Aurrean abeslariak: Donostikoak, Getariakoak eta Zarauzkoak. Danak, txandan, egifalean, guiri abesti-sortarik egokienak, politenak, ederrenak, eskeintz-burrukan, eta, gu, eskuak puskatu bearrean txalo ta txalo, lan bakoitzari gure baietza emanaz.

Abestiak guztikoak ziran, eta izki edo letra ere bai. Ta, bakoitzari merezi zuan txalo-saria eman zitzaion. Beraz, pozik abeslariak, pozik entzuleak eta... pozik baita ere EUSKERA.

Aitamen berezi bat «Gaztelupe»-ko zortzikotari. Gizon bikaiñak, abots ederrak, abeslari iaioak, betebetekoak; ta, abesti-aukera egokia. Zuen lana oso atsegin izan zitzaigula agertu genizuten txalo bero ta luze-luzeakin. Zorionak, eskerrikasko, ta, etorri nai dezutenan.

IGANDEZ BERTSOLARIARIK

Berriz ere euskal giroan gñan, Zinema txikitxo gendularik. Bertsozale baida leendik eusko biotza.

Patxi Larrañagaren «agindupean», dotore, jakintsu ta xelebre aritu zitzaizkigun gure gizonak, Uztapide jauna, bertsolarien «Patriarka» eurenkin zutela.

Ez noa emen nor-beren lanen berri ematera, ez naiz idazki luze-zale ta, baiña... arranoetan bertso ederrik bota ziguten. Batzuek taxonak, mami lodikoak, ta besteak sakinparutsak. Parre-argara goxorik egin arazi ziguten demontre alenak.

Larunbat gauen ez-izik bazan emen ere txalo-burruna ederrik. Bejondeizutela jaunak! Zuek etxerako: Ta, agindu bezela, atozte txintxo-txintxo berriz ere deitzen zai-zuetenean, giro ontako jaiak guziz atsegin zaizkiguta.

AIXTIKO JOXE

azkoiti

LOIOLA IRRATIA
ETA EUSKERAREN BATASUNA

Esateko garaia baz en eta ezin gindekean gehiago isilik egon. Uste dugu Loiola-irratia euskeraren batasunari egiten dion serbitzua eskas dela. Zeren, Loiolak, erdera ez denean, euskera batuaren ordezi gipuzkera erabiltzen bai du, hots dialekto bat. Beraz, Loiola euskeraz diharduanean ere ez da euskeraz ari, euskalkiz baino.

Euskal Herri guztira heltzen denez gero, Euskal Herri osoa ikusi behar zuen, hortarako euskera batua mintzatuz. Bainan ez, gure hauzoa ikusten du solik gure hauzoko euskalkimota hartzen duelakotz.

Hauzoaren hauzokeria! Bere jokabidearen azalpen bat eskatzen diogu Loiolari, zeren ez ba du euskeraren batasunik nahi, euskeraren etsai konsidera beharko dugu.

HITZALDIARIK DIRELA-TA

Aizken bolara hontan, delako «conferencias prematrimoniales» horietara joateari eman dio jendeak.

Eta «normala» den bezala, erderaz ematen dire. Eta gure galdera hau da: EZ AHAL DA BA EUSKALDUN AZKOITIAI HERRIA? Orduan, zer adierazten du erderaz egin behar horrek?

Puntu hontaz ohartzen ez badira antolatzaileak, beren borondate onaz zalandza egin beharko dugu. Eta, hurrengoetan, huts beretan eroriko ez direla sinistu nahi dugu.

TABERNA BERRI BAT

Uste genuen gure etxetan telebixtak ugaldut ala, gero ta hurrenengo joan behar zutela tabernak. Baiman bai zera! Ez dira ari gutxitzen, alderantziz baino.

Azkoitin taberna berri edo berritu bat ireki dute oraingoz-orain. Eta poztu egin bide gera danok. Nun dago kaka? Binbitartean bihotzeko penak ahaztu eta gure buruaren ihesi ibiltzeko aukera izanen dugula, agian?

ORMOLAMENDI

zumaia

Berandu bada ere, Zumaiaiko Oar-guiren izenean, ospatu genduan Bertso-Txapelketaren berri eman nai di-zuet. Aurrez aditza herriari eman genion bezala, bidezkoa izango da ondoren, gertatuaren berri ematea.

«Bi bertso saio izan ditugu. San Jose egunez eliminatza, eta Erramu igandez bukaera. 14 bertsolari presentatu ziran San Jose eguerdian Aita Mari zinearetoan. Hona hemen zeintzuk izandu ziran:

Iribar (Orio)
Aranbarri (Azkoitia)
Unanue (Azkoitia)
Zubizarreta (Martiritza-Azkoitia)
Salegi (Kortatxo-Azpeitia)
Etxabe (Azpeitia)
Muniosoro (Oikia)
Uztapide (Zestua)
Lilibe (Zestua)
Basakarte (Zumaia)
Lertxundi (Aia)
Cendoia (Azpeitia)
Jauregui (Oikia)
Ziolar (Izlar)

Aizkena aitatu ditudan sei bertsolariak gelditu ziran iganderako. Jaialdi aspergarri xamarra gertatu zitzaigun. Bertsolari asko dira amalau, elkarrekin saio batean jarduteko... Bestaldetik, gaiak ere bearbada piper falta bazuten.

Bainan pozkaria aibeste bertsolari agertzea. Danetikakoak genituen. Batzuek gizon eginak, asko ibiliak. Ez al zan ikustekoa Aranbarri Jauna, bere iurregeitaka urtekin, txamarra beltza estu-estu lotua, guardasola eskuan zuala mikrofono aurrean, sagardotegi usaiko bertso biziak jaulkiaz? Gazteak ere bagenituen gure aurrean: bertsolari berri berriak..., 16 urteko Iribar gaztea..., 20 urteko Unanue azpeitiarra..., jzenbat gustatu zitzaigun mutil honen jarrera bizia! Gaurko euskal gazteriak bizi dituan arazoetan gei-gio eskolatuak ba leude, gazteri horrentzat zeresana izan ezker... oso urrutira iritxiko lirake. Tamalgarria Urtan-en gauzetan bezain jakintsu ez izatea gaurko gizarte arazoetan! Gazteriak mamia eskatzen eta hori ez duanak, jai dauka, aurrera begira. Erramu igandekoa beste jaialdi bat izan genduan. Galak askoz egokiagoak eta sei bertsolari aukera-

tuak zein baino zein egokiago jardun ziran.

Ara maaikoak zer erabaki zuten:

Jauregui 1.º
Ziolar 2.º
Lertxundi 3.º
Basakarte 4.º
Lilibe 5.º
Zendoia 6.º

Seien artean bat nabarmendu zan, danon iritzira: Jauregi. Bertso txukunak, egokiak, ondo neurtuak, apain josiak. Inork etzuan dudarik. Bera izan zan nagusi Txapelketa honetan, bildu ginan guzian ustetan.

Etzan horrela gertatu beste bosten artean. Nundik nora Zendoia aizken, jardun zuan bezala jardunda, zioten askok. Eta nola Lilibe boskarren? Mahaiko jaunekin egon ondoren, esan genezakela uste dut, bosten artean diferentzi utsak izan zirala, alde oso txikia izan zutela egun honetan, bigarrenetik seigarrenera nabarmendu ezineko alde izan zala. Bost! sari berdina ematea ez aal zan obe izango? Etzan horrela egin. Dana dela, sariak aurrez izendatuak zeuden ezker, nolabait banatu behar ta...

Oargui taldeak, bertso txapelketa bat lehenengo aldiz eratzen gendularik, garbi ikusi ditugu, izan ditugu akatsak. Barkatuko ahal diguzute bertsolariok; aurreak erakusten du atzea nola ibili eta urregotan konpoduko ahal ditugu.

Txapelketa hau aztertuz, ondoren hauek ateratu ditugu.

1.º Ballarako bertsolariak ezagutzea oso ongari zaigula guztioi. Bertsolariak ere beharrezko dituzte horrelak aukera batzuek, «egiten» joateko.

2.º Uste dugu urregorako Urola ibai ballara osoa artu beharko litzakeala, Legazpi-Brinkola arte.

3.º Gai egokiak ipintzea Txapelketa hauen oinarri oinarrikoa jotzen dugu.

4.º Bukatzeko, dei estu eta larri bat egin nahi diezuegu bertsolariok. Gai txapelak izan ziran, bai, batzuek, bainan etzan izan gaita bakarrik errua. Gai mardul eta mamidunak, eldu ezin eta oso azaletik ibiliak izan ziran. Urtez eta edadez zaharra bat ez izan arren pentsakeraz izan liteke. Gaurko gure gazteriak bertsolarieei jarraitzea nahi ba dugu, biotzez sentitzen dituan arazoan erantzuna eta zer esana eskatzen dizuete.

ZUMAIKO OARGUI'K

gabiri

Ikusmira aundiarekin eta ezta baida luze baten ondoren, bukatu da, «Erbia» deritzan eiz ta arrantza elkartean orain dala denbora pixka bat jokatzan asi eta indarra artuz zegoen museako txapelketa. Lizarazu-Zabaleta bikotearen garaipenarekin, beren trebetasuna eta jokuko nagusitasuna agertu ondoren.

Jaiotza: Aizpuru-Murua sendiak beren etxea berriro alaituta ikusi dute neska txiki zoragarri baten etorrerarekin. Bere izena mugaz beste alderdiko Amabirjin batena da, au da: Miren Ainhua. Zorionak Osinalde deritzan elkarteko leendakariari, Aizpuru'tar Joxeba, eta nola ez bere emazte zoriontsuari.

Bide zabala: Lerro banaka aurretan berriz ere argitara ateratu nai genduke errira sartzeko daukagun bide zabal bakarraren egoera txarra. Bertan ibili bear duten erritar guztiak mifi artzera arrixkatuta daude. Zein egiten da jabe mifi artzen duana ez bada?

Oarra: Erritar guztiei adierazte beartuak ikusten gera, Apirillaren emeretian, goizeko bederatzietan izango dala Gabirin, urteroko suiskilluen ikustaldia.

Ezkontza: Ilonen 11'n ezkontzako sakramentuaren bitartez, gure lagun Egiguren'tar Ane Miren, Etxezarreta'tar Inaki'rekin alkartuko da. Gure zorionik beroenak bientzat.

JAK

IRAKURLEAK
DIOTENA

Gure egi zaletasunak eskatuta, bakoitzaren eskubideetan babesturik, gure iritzia auek azaltzea nai genduke, Martxoko -29. an, Oriako Alegitik agertu zan idatz lan bati erantzunaz.

Alegitar A.M. izendatua: Ikusten degunez, zure erriko umeen gora-beerak biotz-arretaz daramazkizu. Ori guretzat «biotz-mifi» bat izan zala. Gu ere jabetu gera Euskera-Erderaz obeto egongo zala, edo egin bear genduala. Ortan ez zenden egoki jokatu, ta beste baterako gogoan artzen degu.

Zure idatzian esaten zenduan, Martxoko -15- gure Jai-Aldian, agurra erderaz egin genduala, ta ori zuretzat «biotz-mifi» bat izan zala. Gu ere jabetu gera Euskera-Erderaz obeto egongo zala, edo egin bear genduala. Ortan ez zenden egoki jokatu, ta beste baterako gogoan artzen degu.

Bigarren biotz-ondokoa ta kezka dituz Euskal-zaletasuna etzailako ematen umeei: Euskal-Erriko toki jakingarriak etzailkie erakusten, et zaie diranik ere azaltzen, ez zaie, ...eza zaie. Esan nai dezu Euskal zaletasuna galtzen ari gerala !!!!!????? EZ ETA EZ!!!!

Guk ere Euskal-Erria maite degu. Gure umetxoak Euskal-jakintsuak ta argiak nai ditugu, gaurko gizaldiak eskatzen duan eran. Gure erakustejardunketak latzak izan arren, agertzen dezu oso ez jakinean zaudela, bestela etziñake orrela mintzatuko. Aurrena egi jakin eta gero berarekin itzegiñ.

Umeak, beren ibillaldian Burgos, Segobia, Madrid e.a. ezagutzea, ez da izan ergozpen beren EUSKALTASUNEAN JARRAITZEKO, ta jator gaita, zu bezela. Jokabide guztietan jakinduriz aberasten saiatzen gera aldegun guztia. Egokia ta mesedegarria izan dala iruditzen zaigu ibillaldi au ere.

Arrozoi dezu: emandakoa jasotzen dute emeek. Jakin zazu ba berriro, borondate ta kemen guztiak agortzeraino lan egiten degula, gurasoen ordezkari geran aldetik. Ta ziu gaude, lan auek oso mesedegarri izango zaizkiela Alegiko umeei. Denbora testigu. Noski, ez degu ukatu nai gure utsuneak izango ditugula. Barkatu.

Zure agurra egiten dezu esanaz: «Alegiko umetxoak, nungoak zeraten, gogoan izan, Madrida joatean!» Zu aaztu egiten aal zera nungoa zeran, erritik irtetzean? Benetan PARRAGARRIA izango litzake orrelako EUSKALTASUNA.

Aitatutako ibillaldiaren zuzendariak prest gaude zurekin elkar-izketarako ta orrela zure «biotz-mifi» gozatzeko.

ZUZENDARIARIK

IRAKURLEAK DIOTENA
IDAZKADITZAREN
OARRA

Joan dan asteke ZERUKO ARGIA-n, au da, 372 garren alean, txoko ontan irakurleen idaztari eman nai zitzaion erantzuna, idazkolaren erruz, boskarren orrialdean azaldu zan. Barkatu.

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

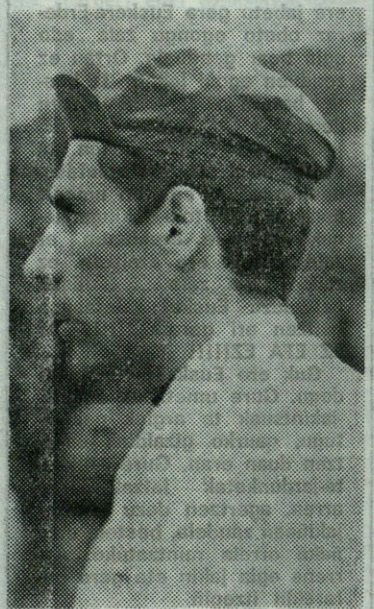
1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 46

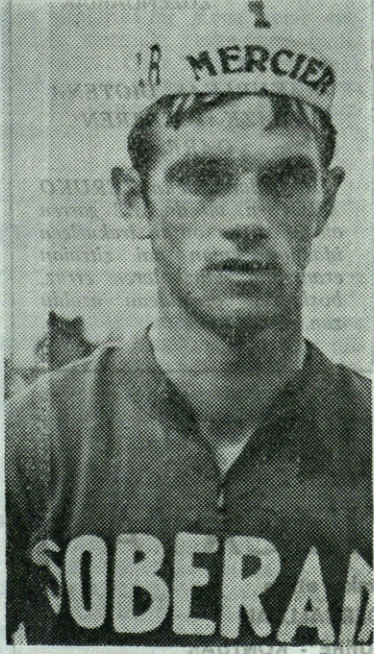
GAZEIZ (Vitoria)

SANTAMARINA, TXAPELDUNA
Aranzabalen aurretik (41 segundu)
txapeldun gelditu zana.

TXOMIN PERURENA
Ancetako belodromoan irabaztean.

IZERDI eta NEKEA
Iruña-Donostia etaparen gogortasu-
na Txomin-en aurpegian.

TXIRRINDULARIAK

EUSKAL-ERRIKO TXAPELKETA

Arratsalde ederra izan genuen Eibartar buelta Donostiara iritxi zanean. Belodromo barruan baliteke sarrera erdi eskax bat zegoen. Au penagarria zait esatea. Kanpoan jende asko gelditu zan, duro batzuek ez ordaintzeagatik. Gure ustez, orrelako txapelketa batek, «gure» Euskal-Erriko buelta batek, jende geiago eta duro batzuek merezi ditu.

Baiñan kanpoan gelditu ziranak Txomin Perurena-ren irabazketa bat galdu zuten. Txirrindulariak belodromora iritxi baiño lenago bagenekigun Txomin lendibizikoen artean zetorrela. Ura izan zan izkanbilla! Gandarias eta Txomin pista barruan azaltzean, an izan ziran karraxi eta txalo beroak! Eta, noski, Txomin-ek pedalaren gainean sekulako indarra jarriaz, etapa irabazi zuen. Irabazi bearra zuela esan liteke, ango jendearen bultzakadakin.

Eta gero... gogorrena gero irixten zaio irabazi duanari. Txomin ezin jetxi izan zan txirringatik. Minuto batzuk egin zituan sillinean eserita, jende talde baten artean, izerdi patsetan, izerdi tantoak sudurretik beerra zijoazkiela. Eta irati guzietako mikrofonoak ao aurrean zituala, galdera guztiak entzuten eta al zituenak bakarrik erantzuten. Noizik eta bein limoi puska bat aoon sartzen zuen. Txomin-ek ez zuen atsedetik izan Anoetan. Txirringa kirolaren gauzak dira: irabazi duenak ez du atsedetik. Eta beste guztiak, bitartean, hotelera lasai joaten dira. Santamarinak esan zidan itzak beste txirrindularien aoon jarri liteke: —Eskerrak buelta aukeratu bukatzen direla. Bestela ezin litzake lan au eraman.

Azken etapa Donostiatik goizeko zortziretan erten zan. Igandea eta eguraldi txarra. Pentsa zazute zenbat jende izan giñan txirrindulariak irtetzean. Gu zortziak ogei gutxiretan irte-lekura eltzean, ez zegoen ezer. Ez jende, ez txirrindulari, ez maai. Ezerrez. Batzuetan Bueltako berebil bat andik inguratzen zan eta bata besteari galdera berdiña egiten genuen: —Etapa ez aal da emen asten?

Zortziak laurden gutxietan, azkenean, furgoneta batetik gauzak ateratzen azi ziran: maaiak, naranjak, kolorezko sonbrilla bat, platano kajo bat, esne botillak. Bilbotar periodista bat inguratu zitzaidan: —Au ona da. Txirrindulariak gose galantakin esnatzen dira, eta janaria emen baldin badago, aguro etorriko dira.

Au esan eta lenengo bi txirrindu-

lariak andik etortzea, bat izan zan. Bi aukerak Martos eta Mesa ziran.

—Gaur egiten dun otz eta euria-kin, naiago nuke automobilaz joatea, esan zuen txirrindulari batek.

Bein batean, minutu pare batean,

JANSSEN, «MAIXUA»
Intelektual itxura du Janssen-ek, benetan.

an azaldu ziran txirrindulari, motorista eta zuzentzaile guztiak. Txirrindulari batzuen umorea ez zan oso ona. Gandariasek bere lagun batzueiri segundo batzuk kentzea lapurketa zala zion. Txominek ere ez zuen oso arpegi alaia.

Zortziak eta bostetan ia txirrindulari guztiak an zeuden. Baiñan Janssen falta zan. Nun dago Janssen? Ez aal da etorriko? Baiñan azkenean an azaldu zan. Firmatzeko azkena izan zan. Berak esan zigunez, emen arkitzen dun afizioa Frantziakoa bezelakoa da: asko animatzen du, Zergatik «profesorea deitzen dioten galdetzean, bere betaurrekoengatik dala erantzun zun. Baliteke. Bere itxura maixu batena da.

Ikusleak dozena inguru bat izango ziran. Eta, beren artean, mutil bat bakarrik, potolo xamarra eta eskutan, txirrindulari albur batekin, firmak eskatzen. Ba zun meritoa mutilak! Igande batean zortzietako al-

KIROL GAZI BAT
Txirrindulari izatea gogor dala Gen-ty-ren itxuran ikusten da.

txa, gabardina eta kromo albuna artu eta kalera. Ori dek txirringa mai-tatzea. Emendik zoriontzen det.

Eta, zortziak eta ogeietan, denak Eibardera joan ziran, eguraldi txar eta ez-atseginen erdian. Urrenarte, XABIER ARCELUS

SOBERANO

Ai... ta alako
gizonentzat,
ala ere!

GONZALEZ BYASS
BAI, EDARI APARTAI

Kristauak eta gaurko erreboluzioa (II)

Elizari aditu ondoren, lau gizon hauen-Gandhi, Gebara, Luther King, eta Kamilo Torres pentsakera eta biziera, gaurko egoeraren aurrean, agertuko degu.

Gandhiren jokaera azaltzeko, B. R. Nanda'k beregain idatzi zuan idatzi bat, hartuko degu kontuan. Gandhiren bizitzak zer erakusten digu? Egi ta maitasunaren indarrean itsu itsu sinistu zuan; horregaitik bortsakari-eza bidetik jo zuan. Bide hontatik, etzuan justizia soilik lortzea bilatzen, baizik honekin batera menderatzaileen konbersioa ere bai. Bide hau maitasun gain finkatzen da. Baina bide hontatik jotzeko, espiritu indartsu bat beharrezkoa da, eta horregaitik, gizonen espiritua indartzen, bere bizitza osoan, saiatu zuan.

Menderatzaileenganako maitasun hau, egiazko maitasuna da. Honekin esan nahi degu, bortsakari-eza hori, ekintza gogorrezkoa dala, justizia lortzen saiatzen dana. Era hontara, bortsakari-eza ekintzadun hau, ez obeditzeakin ados doa; eta indarrek kartzelak bete zituzten. Gandhi sakon sakonetik erlijiosoa zan, eta erlijioso biziera horrek bultzatzen zion, bere anaientzako sufritze- eta bizitzera.

Gebararen bizitzaren gain idazteko, bere egunerokoa ibiliko degu. Erreboluzioaren gain horrela dio: «Gure bizitza, erreboluzioaren aurrean uskeri da... Erreboluziogile maila, giza maila gorenekoa da...» Bere gerrillero haroan, moral aldetik begirata, porta era txalogarri bat agertzen digu: presoengana-ko errespetu haundi bat azaltzen du; jan-edanak ordaintzen saiatzen da;

bizitza gogor eta nekeatsu bat erabiltzen du.

Bere hitzekin jarrai dezagun: «Sozialismo ekonomikoa, erreboluziogile moralik gabe, ajolarik ez dit... Sozialismoa, konzientziagaitik ajolarik ez ba dio, repartoko sistema bat izan lezake, baina behin ere ez moral erreboluziogile bat».

Guda harmatua babesten du, partidu komunistatik kanpo. Bere pentsaera hiru puntu hauean azaltzen du: «Herriko indarrak, ejerzitoaren aurka, gudu bat irabazi lezake. Erreboluzioa egiteko, ez ba beti kondizio objektibo batzuen zai egon behar; foko erailkileak, kondizio hoiek eratu lezazke. Amerika atzeratuan, baserri ta mendiak, gudu leku funtsezkoak izan behar dute».

«Egiatzko erreboluziogilea, maitasunak mugitzen du... Bere idazki batean Fideleri honela dio: «Gudu kanpo berrietan, nere barruan sartu zendun fedea, nere herriaren espiritu erreboluziogilea, eta imperalismoaren aurkako burruka bizia-egin behar santuena dan legez-eramango ditut nerekin».

Luther King-en hiru liburu eder irakurri ondoren, etortzen da nere lumara zer idatzia. Bere pentsaera laburki azaldu ondoren, bere hitz beroak adituko ditugu.

Gaurko munduan, harmen progresoa ikusita, bortsakari eza dala bide bakarra esaten du. Gandhi eta Berri Ona jarraituaz, bortsakari eza aldetik jotzen du; baina bere bortsakari-eza ekintzaduna da, hontan ere Gandhi eta Kristoren Berri Ona jarraituaz. Bere hitzak ditugu:

«Kristau-maitasuna, Gandhi'ren bortsakari-eza bidetik joaz, herri zapaldu bati opa gezaiokeen, harmarik indartsuena da.»

Ekintza honekin, denok gaitzetik irabazle gerta gaitezten, saiatzen gera. Baia hau nolaz? Zapaltzaileak zapaltzea utziaz, eta zapalduak zapaltzailek maitatuaz eta zapaltze hori uten lagunduaz. Emen ez da gorrotoarentzat lekurik. Maitasuna eta bortsakari-eza dira mundu hau aldatzeko bide bakarrak.

«...Etsaia ez da orain gizon zapaltzaile hori, baizik hortara gizona bultzatzen duan akatsdun sistema bat... Bakoitza salbatzen zuan Berri Ona, Berri On sozial batekin osatua izan behar dula, esan naiaren apaizei.

«...Apaiz beltzei, askeago zeudela-ko, bere anaien aurrean joan behar zutela esan naiaren... Lege bat, egoera injustu bat lutzatzeko bide ba da, ezin dezakegu bete... Bortsakari-eza aldetik jotzen duan guda-keta batek, lau pauso ditu erabiltzeko: Injustiziak ba aal diran ala ez, ikusteko, behar diran datoak bildu —hartu emanak— bakoitzaren barrua garbitu ekintza...»

«Zoritxarrez, indardunak oso gutxi-tan uzten ditula bere pribilegioak, dato historiko bat degu... Askatasuna, ez du zapaltzaileak bere borondatez ematen, baizik zapalduak lortzen dute... Ez gera gu tensioa sortzen degunak, baizik tensio hori argira ateratzen deguna, aska dedin».

«Eleizaren leenengo haroari begiratuaz, nola bera sartzen zan tokian egoera guzia aldatzen zan, gogorazten digu. Baina orain, indartsuen eskuetatik, Eleiza konformisteago agertzen da. Ala ta guziz, Eleiza berriz ere, Kristori jarraituaz, mundu hontako instituzioen aldatzale bihurtuko dala, espero du.

«Batare ekintzarik gabe egoera injustuan bizitzea, egoera injustu horri laguntzea da.» Berak sortzen duan mugimentuari erreboluzioa deitzen dio, personak eta instituzioak aldatzen bai ditu.

Kamilo Torres, eren gain hitz egiteko liburu honetaz baliatuko naiz: «Kamilo Torres, gerrillatan il zan apaiza. Aita Kamiloren bidea, bere idatzi, ekintza eta hitzetan zehar».

«Lurralde behartsuetan, agintedun erakunde ekonomiko bat bilatzea, kristautentzat beharrezkoa da. Erakunde hau, gizon behienai serbitzeko, kondizio bat da; eta horregaitik lurralde pobreetan, kristauki maitatzeko, kondizioa» Kolonbian, agintea geienon eskuetan egon dedin eta ez indartsu batzuen eskuetan, burrukan, bete batean, sartzen da. Horrela dio bere agiri baten: «Aita Kamilok erreboluziogile dala, kolonbiar, soziologo, kristau eta apaiz legez, azaltzen du... kristau legez, maitasuna bai da kristauaren sustaia; eta erreboluzioaren bidez, soilik, gehienon ona lortu lezake...»

Laiko bihurtzerakoan, bere arrazo sakonak agertzen ditu. Zaila da, baina arrazo hoiek laburki azaltzen saiatuko naiz. Meza bere funtsean elkar ekintza bat da. Kristau elkarte batek, lehen alkar maitatzea ez ba du lortu, egiazko mezarik ezin dezake opa. Kristau bezala eta apaiz bezala maitasuna da nere oinarria. Maitasun honek erreboluzioa egitera bultzatzen nau eta nere herriko era konketo batean gainera. Baina ekintza hau, oraingoaz, gaurko Eleizaren disziplinaren aurka doa. Ezin dezaiokeet nere konzientziari palta eta ez diziplina horri. Horregaitik asko maite dedan eskubide bat-meza eta sakramentuak ospatu-uzten det, kulto hori ospatzeko egoera egokiago bat sortzeko.

Gudu politikoan barnera sartzen da, eta agintea herriarena izan dedin, bere indar guziak opatzen ditu. Oso arduratsua litzake bere bizitzari eta bere erakutsiak, agertzen jarraitzen, baina luzeegia izango litzake. Beste batean gaurko kristau idazleekin jarraituko degu gai honetan.

APAIZA AUZITAN

Apaiza auzitan:

Eta berealaxe beren eliztarren batekin auzitan ibillitakoak gogoratzen zaizkigu.

Apaiza auzitan:

Eta berealaxe auzi baten zai giltzapean daudenak gogoratzen zaizkigu.

Apaiza auzitan:

Eta aguro bururutzen zaizkigu aotan dabilzanak. Erriaren esamesak astintzen dituanak. Edo dauden errian geienak ezin ikusi dituztenak.

Apaiza auzitan:

Eta une berean apaizen eskontza dala-ta Holandako Elizak sortu duan iskanbilla datorkigu burura.

Apaiza auzitan:

Baiña apaiz-auzi au zerbait sako-nagoa eta latzagoa dugu.

Apaiza auzitan:

Au da, apaiz-izatea bera, apaiztasuna, alegia.

Zer da apaiza? Zertarako da apaiza? Zein da apaizaren zeregiña?

Eta galdera oien mun-muinean beste au: Nork deitu dio apaiz-izatera? Au da, apaiz-deia Jainkoaren deia da ala Elizarena?

Jainkoaren deia dala erakutsi zaigu urteetan. Pozkarri zan guraso askorentzat Jainkoak seme bat apaizetarako aukeratzea. Pozkarri zan norberetzat ere Jainkoaren deia zala sinistea. Jainkoak betidandik apaizetarako berezi zuala pensatzea.

Oker geunden, ordea.

Jainkoak zuzen-zuzenean iñori ez dio apaizetarako deitzen.

Zer esango ote genduke, «Jainkoaren argi berezi bat ikusi dut, Jainkoaren dei berezi bat entzun dut Aita Santutzarako» norbaiti entzungo bagenio. Zaragozara eramango genduke asto zuriaren gainean.

Zer esango ote genduke «Jainkoak gotzaitzarako aukeratu nau» norbaitetik esango baligu. Au duk inñuxentea! Au ez zegok ganbaratik ondo!

«Neri apaizetarako otsegin dit Jainkoak». Eta lasai gelditzen gera. Jainkoak berak ez digu zuzenean apaizetarako deitzen. Kristau izateko baizik. Kristau-deia da Jainkoak egiten diguna.

Apaiz-deia Elizaren deia dugu.

Elizak deitzen die zenbaitzuei apaizetara, gotzaitzara edo Aita Santutzara. Elizak egiten du aukera ori. Eta jakifia aukeratze orrek nolabait Eliza osoaren esku egon bear luke. Eta ez baten edo taldetxo baten esku.

«Apaizak laikoen serbitzari diran ezkerro, ta ez laikoak apaizenak,

Jaungoikoaren Erriak ere parte artu bear luke apaiz berexiketean. Negozio gorabeheretan erosleari egin bear zaio atsegin; Elizan Jainkoaren Erriari».

«Itz oiek Fulton Sheen gotzai opetsuarenak dituzu. Bere eliz-barutian zortzi gizon-emakumezko batzorde bat eratu du apaizgaian balioa neurtu ta berexia egiteko. Joka-bide au ulertuazitzeko esan ditu goiko itz oiek. Onela sustraitsu du bere erabakia: «Erabaki au apaizgintzako liturgiak berberak bultzata ardu dut. Elizkizun ortan Gotzaiak'an bildutakoel apaizgai aiek apaiztutze-ko eragozpenik duten ala ez gal-detzen die». (Sekularrak apaiztu - M. Urkola - 111'go orrian).

Bide ontatik dijoala dirudi gure Eliz-barrutiak ere. Apaiz izan nai luke mutil bati buruz galdera batzuei. Jakifia oraindik geiagok parte artu bear lukete aukera ori egiterakoan. Baiña ezin ukatu bidea egiten asiak dirala.

Apaiz-deia Jainkoaren deia ez bada ere ezkongea edo beartsu izatea Jainkoaren deia dugu. Jainkoak kristauren artean batzuk ezkongea izateko, besteak gogozko beartsu izateko aukeratzen ditu.

Eta au benetan sinisten badugu gerora ere Jainkoak ezkongea edo beartsu edo menpeko izatera deitzen jaraituko die zenbait kristauri.

Zergatik aztoratu eta larritu, bezaz? Ez aal dugu sinisimenik?

Presondegietan orrenbeste zigor astintzen dan bitartean, munduan orrenbeste Bifra dauden bitartean, pakearen alde beren buruak erretzen dituzten gazteak dauzkagun bitartean guk, katolikook, gauzatxo onekin gure indar guziak alperrik galdu bear aal ditugu?

Baiña natorren arira.

Atera ditzagun ondoren batzuk.

Apaiz-deia eliz-deia baldin bada Elizak baldintza batzuk jarri dezazke. Ezkongea izateko deia Jainkoarengandik artu dutenak bakarrik aukera dezazke apaizetarako. Eliza esandakoa elizgizon eta kristauak, guziak, sartzen ditut. Ezkongea ez ezik beartsu izateko deia artu dutenetik bakarrik ere autatu dezazke. Agian gaurko munduak beartsu izatearen testigantza atsegiñago luke.

Deitu dion Elizak baztatu ere egin dezake. Balio ez duana edo egokia ez dana zergatik beti apaiz-maillan euki?

Ezekkoa emateko eskubide du apaizetarako aukeratua izan danak. Ezeko ori apaiz izan aurretik edo izaten asi-ta gero eman dezake. Bakoitzaren esku dagoan eskubidea dugu ori.

Apaiza auzitan. Apaiza erdibi egin da. Apaiza zalantzan. Apaiza burrukan. Apaiza bide-gurutzean. Apaiza gurutze-bidean.

M. ATXAGA

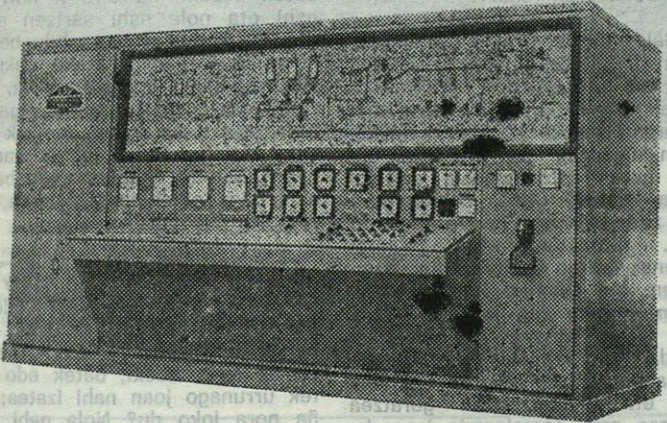
EUSKERA BATUAREN...

7 garren orrialdean asiera

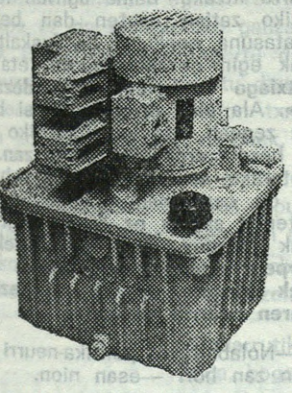
geiago izan dutela uste det nik angoek angoekin eta emengoek emengoekin, ango ta emengoek elkarrekin baiño. H kontuan, nere ustez, ez da sekula eztabaidarik izan ango ta emengoaren artean. Angoen H ta emengoena ez dira berdiñak. Angoentzat letra orrek bere otsa badu; emengoentzat, ez. Eta guk letra ori artu arren, ez degu benetako batasunik egin, emen letra ori iñork ez duelako esaten. Erdi-bide baten billa asten geranean, berriz, badaezpadako zikoizkeri bat erakusten degu, eta ez degu ez angoen ez emengoaren gogorik betetzen. Amor emateko itxurak egiten asi baiño obe degu gure arteko ozberdintasun ori aitortu, elkar ezagutu ta aintzat artu. Ori esan nion nik. Ugalde jaunari.

Ez degula ola batasunik egiten? Berdintasunik ez, baiña nolabaiteko batasuna, orain, gauden egoeran, egin ditekaneanen neurrikoa, bai. Ez gaitzen lilluratu. Leen esana esango det emen berriz: erdera askok ere ez dutela lortu askok uste duten bezelako batasun edo berdintasunik. Eta guk, zergaitik degu emen beste istillurik sortu bearrik?

L. AKESOLO

TXIMIST - INDAR SAILLA
Departamento ELECTRICIDAD
LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO TRESNAGITZA
Aparatos de maniobra, distribución y control

OLIO - INDAR SAILLA
Departamento
HIDRAULICO
Banaketa ta Teknika laguntza:
REX - ROTH GMBH Alemania

TUROLLA Sp A. Italia
OLEODINAMICA RUHRITAI Sp A.
Italia.

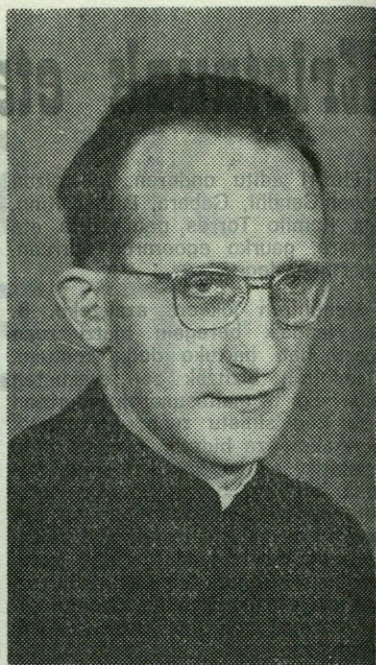

Goimendi - Automatismo
Lantegi ta landolak:
Jolastokieta (Herrera)
SAN SEBASTIAN
Urrut. 53840 (iru ari) ta 51860.
Telex. 36172 GOIME E
Erakusketa ta denda:
Iparragirre, 15 - SAN SEBASTIAN
Ordezkaritza:
Euliojo Serdan, 18. Urrut. 220535-36
VITORIA

Euskera batua (IV)

Satrustegi-tar Jose Mari, Idazlea

Ugalde-tar Martin

Satrustegi jauna ikustera Alsasutik bi bat kilometrotara dagoan Urdiain erritxora joan nintzaion, emengo apaiz bait da. Erri polita; arri garbia eta egurra non-nahi agerian duan erri txukuna; apaiz-etxe-ko ezkaratzean ia metro t'erdia aritzgerri dago zutik mahai bezela; zuhaitz hau ez da amar urtetan egiten dan piñual, eta Urdiain ere ez da oraingoa Ba da euskal-erri hontan bereziki nabarmen dan dotoretasun egoki bat. Apaizaren lan-tokian, gela berotzeko egur-sua bizi-bizi. Ementxe, sutondoan, eseri giñan elkar-izketa hau egiteko.

Jose Mari Satrustegi orain dala 40 urte Arruazun Nafarroan, jaiola da; Irufeko apaiz-etxean egin zan apaiz eta Euskaltzaindikoa da; euskeraren alde lan asko ari da egiten Nafarroan; Nafarroko Diputazioak argitaratzen duan Principe de Via-

na-ko euskal aldizkariaren lan-kidea da, beste aldizkarietan euskeraz eta erderaz maiz idazten du, eta bietara idatzitako liburuak ere ba ditu.

Baiña, noan lehenbailehen arira, izan ere gai hau beti gehitxo luzatzen bait zait.

—Zure iritziz, zein da gaur euskeraren batasunerako dugun oztoporik aundiena?— galdetu nion.

—Euskaldunon gerekoitasuna; bakoitzak berea du onena, eta ez dugu inorenik entzun nahi; hau beti-koa izan dugu, eta honekin kontatzen genuen asiera-asieratik. Baiña sortu dira beste oztopo batzuk ere, eta usterik gutxienean genduan aldetik: ustez batasunaren alde jokatzen asia eta gero atzera itzuli diranetatik. Hau da gaurko atzerabiderik aundien-aundiena.

—Zergatik itzuli dirala uste duzu?

—H honek ikurrin baten indarra artu digu: batetik h-zaleak eskualde guzietara ireki nahia ikusten dute letra muttu hontan, euskeraren batasun zabala, anai arteko berdintasuna; eta h-ren etsaiak ikasia dute lehengo, oraingo eta betiko euskera nagusia, eta ez dute inongo txertorik nahi; batasuna nahi dute, bai, baiña berena.

—Buruko oztopoa baiño setakoa gehiago?

—Buruko oztoporik ezin ditekera izan. Mitxelaren esanetatik artutako bide erdia oso gutxiarekin askekoa da. Euskal idazleetan hortaz jabetzeko on ez denik ba ote da? Setaz de la sinistea, bestalde, oso gogor egiten zait. Bakoitzak jakinen du. Nola nahi dala, une hau egokienetakoa zan batasuna egiteko; alde guzietatik eskez zegoan jendea. Noiznahi traba gehiago izango genduan. Negargarri izan da ain gutxiarekin itotzen gerala ikustea. Aundiagotan nola sartuko gera?

—Zuk batasunerako egin diran bideak nola ikusi dituzunaren asmoak jaso nahi nituzke— esan nion.

—Zerreak aurreko elkar-izketetan aitatu dituzunak beraz ezagutzen ditut: Baionan 1954-lan egin zutena (ni ez nintzan izan) lur-lantzea bezela izan zan; ikusi zanez, danak arrera ona eman zioten. Gero Er-muan egindakoa ezaguna da, eta dana Arantzazurako prestaketa bat bezela egiña. Azkenik, Arantzazun izkiñak eta koskak kentzen, lurra berdintzen, gogor arituak gera danok; konzientzi bat sortu ere egin zan; erriak ikusi duana haxe da: «nik nere aldekoekin ezin uher!»; bizkaioak nafarrekin, baxenafarrekoak gipuzkoarrekin, senide izan arren (sinistu behar senide gerala) elkar ezin uher, ezin artu. Hau erriaren kontzientzia dago; nik bertso eta eskutitz askoren probak izan ditut; hala, erriari erantzun bat eman beharra zegoan, eta giro hortan, usterik oberenean, urbildu giñan Arantzazura.

—Non asi da, ba, zure ustez, geroa txartzen?— galdetu nion.

—Egi-egia esatea nahi baduzu... (nik baietz egin nion nere buruarrekin, horretxan billa bainabil) nere ustez Gipuzkoako batzuk bazekiten Arantzazura joan aurretik nola jokatuko behar zuten: Gipuzkoako euskera danen gain ipiñi eta deneri hura sar arazi.

—Zure ustea horixe dala sinisten dut, baiñan Arantzazun asmo hori erakutsi ahal zan ba?

—Orain diotenez, alde batekoen itza bakarrik entzun omen zan Arantzazun; baiñan, ametsen ez banabil, h-ren aurkako talde «isil» horri entzun genion: «beste batasun bat zertarako!», alegia euskeraren batasuna erdi egiña zegoala, eta beste erdia bide onez zijoala, gipuzkera zala gehienik idazten, eta gipuzkera zala, gaurkoan, gehienik mintzo; gipuzkerari bidea zabalik utzi eta berak ekarriko zuela, berez, euskeraren batasuna. Itz gutxitan esateko; gipuzkera edo euskera batua artu, hau da gaur daukagun aukera. Eus-puzkera artu dugu, baiña batzuk kera batuan ere erdiko bezela giñan bidea osorik artua ikusi nahi zuten nonbait.

—Teknika aldetik, batasunaren lehengo oztopo errazena haxe zan—esan nion— eta emen geratu gera.

—Ortografia batua genuen onez-kero burruka hau izan ez balitz. Lehen aitatu dugun bezela, h honekin ikurrin bi egin eta bata bestearen aurka jarri ditugu. Eta artekari baten beharra dugu. Guk Arantzazun esan genuen komeni zala norbait batasunaren bide hone-tan aurrelari bezela (nik ez nuke esango, ez buru, ez agintari, ezin da horrelakorik, baiña bai bide-erakusle) eta orduan aho batez Euskaltzaindia artu zan danen asmoak betetzeko bide egoki bat bezela.

Eta pozik giñan danok Baiñan ikus-tekoa zan oraindika Euskaltzaindi aukeratu zutenak zenbaiterainoko eskubideak eman nahi zizkioten; emen bait dago kako guzia; eta, horretxegatik, erresistentzi txikia jarri zan: bokal arteko h-ak bakarrik. Norbaiten esan ere egin zuan, ia ba horretarako bakarrik bildu giñan, ezer gutxi zala hori; eta nik esan nion: ikuskari bat bezela zala, proba bat, hortik agertuko zala geroan zenbat egin genezakean zal-lago diran gaitetan.

—Zer indar du Euskaltzaindiak?

—Euskaltzaindiak ezin du inor behartu, esan zitzaigun. Eta izan ere hala da. Horretarako egin zan dei zabal hura, eta iritzi guziak entzun ondoan artu zan erabakia. Gure agi-ria ez zan gurea: an bildu ziranen desberdintasunak erdi-bideratu zire-neko itza zuen jaso Euskaltzaindiak, eta bere erabakiaren oinarritako artu. Berea bakarrik izanez ez zuan ainbeste indar izango.

—Ala ere, erabakirik ez omen zan artu— esan nion.

—Euskaltzaindiak emandako agiria egin zutenen artean nengoa ni; irakurri ere neronek egin nuan lehendabiziko aldiz batzarraren aurrean. Erabakia artzeko ainbat euskaltzain-oso ba giñen gela txikian, eta gure ustez eskubide osoz baliatu nahi giñuen eta baliatu ere giñen, orduan.

—Zergatik ez zuan Euskaltzaindiak, agindu bezela, erabakia Oñatiko Ikastetxe Nagusian egiteko zuan batzarrean eman?

—Bai, egia da, Oñatin bertan festa bat antolatzeko asmotan giñela 50-garren urte-buruan. Arantzazuko billerak ere antxe egin balira obe. An ziran, Oñatin, gure Euskaltzaindiaren oinarriak ezarri, eta an giñuen gure festa nagusia egiteko asmoa. Asmoa! Danok dakigu gero sortu ziran oztopoen berri. Momento batez, Arantzazun bertan ere eragozpenak izango genituela uste izan genuen, eta Oñatiko Ikastetxe Nagusian egiteko zen jaialdia —ohozko festa— ez zan egin ahal izan. Hau da orain erabakirik artu ez zala esateko arrazoi guzia? Gaztaña bota eta molkozarekin geratzea iruditzen zait. Tamalgarria izan da, baiña Euskaltzaindiak bere iduria edo ustea agertu ondoan ez dute danak jarraitu, eta makurrena dana: Euskaltzaindiari Euskaltzainditik sortu zaizkio burrukalariak.

—Nik uste dut— esan nion —Euskaldunok behar dugula zuzendaritza bat, eta izkuntza-gaitetan Euskaltzaindia behar dugula bide-erakusle; eta Euskaltzaindiak, eta bere bideetatik, h honen beharra ikusi badu, guk onartu behar dugula; ala ere, erriak ibili behar dituan bideak ulertu behar ditu. Lehen esan izan dugu h-rik gabeko euskal-ortografia oso garbia eta uler-errea zala, zergatik zailtasun berri hau erantsi? Hau da erri zati batek galdetzen duana.

—Nik ere ez dut gurasoengandik h hau jaso, baiña ni ez naiz gurasoen euskerarekin geratu; hala balitz, bakoitzak berean irautea izango litzake lege, eta emendik ez dugu ain beharrezko dugun batasun-rik lortuko; ez dugu elkar ulertuko. Erria ez da epaile ona batasun gauzetan; bakoitzak berea ezagutzen du arrazoitaz, eta gaitontze-koen arrazoirik ez du ezagutzen. Euskaltzaindiak aste-astetik tekniko baten eskutian utzi zuan auzia eta ain zuzen tekniko hau ez zan mugaz aruzkoa, gure Mitxelena baizik. An ikusi zanez ortografia bateratzeko on da h hori: ofe, obe, oge, oe, oia, ohatze eta beste zenbait itz ba ditugu erderazko «cama» edo «lit» adierazteko. Teknikoek esaten ba digute ohe itzarekin denak arrapatu laizkela, zertarako gure alde-tik iskanbillak sortzen asi? Eta esan nezake beste zerbait ere: «zarra» eta «zaharra», biak bi dira Garazi aldean: «zaharra» urtez jantzitako norbait esan dakio; «zarra», berriz,

iztegiñan dan gauzik txarrena esate da. Berdin gertatzen da «naiz» eta «nahiz» itzekin: ez da berdin «ona izan naiz» (he sido bueno) eta «ona izan nahiz» (queriendo ser bueno).

—Hoiek dira h-zale izateko izan dituzun zure arrazoiak?

—H-zale edo h-aurkako esan beharrean, oinarrien jarraitzaile edo berezale esatea askoz obe izango litzake. Arantzazuko erabakiak ditut nik on-artzen. H on-artu zan eta h-zale naiz. H baztatu balitz, letra horren aurka egongo nintzan; beti erabakien jarraitzaile. Bestela ez da batasun egingo duen erremendaririk sortuko Euskal-errian.

—Neri ala iruditu zait beti— esan nion —bide baten beharra dugula, eta orregatik artu nituan Euskaltzaindiak Arantzazun errekomendatu zituan h batzuk; ala ere, egia esan, batzuk h ikusi ere nahi ez duten bezela, ba dira h hori non nahi eta nola nahi sartzen ahal-gintzen diranak; nornahik ba du noski bere gisa artzeko eskubide zuhurra, baiñan gure ikastola, izparringi eta beste idaz-bideak gehiegi- kiriz ondazteak kalte aundiak ekarriko dizkigu; h hau behar badugu, neurri batean beharko dugu ba; ez ahal dago gehiegikeri horra errazegi joateko arrixkurik?

—Ez dut uste— esan zidan —Mugatu da nondik noraiño behar dan, iztegia ba dugu, eta beste edozein izkuntzatan bezela zalantzatan dabil-lanak itzegira jo besterik ez du. Gerta leike, noski, batek edo beste urrunago joan nahi izatea; baiña nora joko du? Nola nahi dala, jarraitzaile gutxi arkituko luke.

—Erdi-bide bat onartu zenduan zuk ere Arantzazun; orain ere ondo ahal derizkiozu bide hori?

—Bai, erdi-bide bat aukeratu zan orduan. Ez dut esan nahi Mitxelaren txostena erdiratu behar danik, batasuna egiteko. Konponketa txarra litzake. Baiña agerian lehen-biziko zatian esaten dan bezela: «Batasuna, noski, ez da Euskaltzaindiak egin dezaken gauza, eta are gutxiago bat-batean egin dezakea-na». Ala ere, zerbaitetik asi beharra zegoan, eta lehendabiziko maila bezela erdi-bidea eman zan. Horretarako esaten da gero: «honek ez du esan nahi gorago jo nahi dutenen saiok ez direla ongi ikusi- siak izango». Erdi-bide honek bi aurpegi ditu: 1) lehenbiziko urratsak arintzea, eta 2) gure ezi-gaitzaren neurria erakustea.

—Nolabaiteko politika-neurri bat izan zan hori— esan nion.

—Alatsu. Esan ere egin nion gutxi zela kezkatzen zan jaun bati: «konten nindaie gutxi hontan bat egiteko gai bagiña euskaldunok; Euskaltzaindiaren gidaritza onartu delako marka izango litzake». Politika sartu omen zaigu azken hontan. Bakoitzak bere aldera darama, gaitzera. Nik uste, ba dela politika bat: gipuzkera utsa eta euskera batua nahi dutenen politika. Arantzazun ikusi zen, eta orain ikusten da. Ez dutbesterik esaten. Nik hau diot erdi-bide honetaz: saia gaitzen danok bokal arteko h ondo idazten. Gaurko nahikoa ginuke. Utzi dezagun nahi bada bigarren zatia gure ondoren datoztenei. Zurekin batera nator. Guk urrats bat, eta gerokoak eman bezate besteak.

LAGUN ON BAT

Lanak oso aurretik egiñak edukitzea gustatzen zait beti. Lana menperatuta eduki.

«ZERUKO ARGIA»-ko artikuluak amabost egun aurretik egiñak dauzkat. Oitura onek baditu bere bentajak eta baita galerak ere.

Zenbait gai pasatzeko arrixkua. «Noiz agertuko da orain egiten ari naizen au?»

Dana dala. Artikulu au Eskudero Rueda, Madrilgo Korteetako gipuzkoar prokuradore jaunari eskerronez nai nioke ezkeñi.

Euskeraren alde Korteetan esan dituanagatik. «Ya», Madrilgo egunerokoak komentario batean zion Eskudero jaunak euskeraren alde esandakoak suzko itzak ziruditel, eta beste prokuradoreak, aldekoak eta kontrakoak, errespetuz eta arrituta entzun zizkatela.

«Españiako leenengo gizonak euskeraz egiten zuten», zion Eskudero jaunak.

Guztiok dakite Madrilgo Korteetan Erri-ikaste lege berri bat ari dirala egiten, eta baita nola prokuradore jaun batzuk, euskera, gallegoa eta katalandar izkuntzak eskubide osoekin ametituak izan ditezela eskoletan, eskaera egin zutela.

Asmo onen kontra prokuradore batek batez ere itz oso miñak, itxuragabeak, erantzun zituan, eta aizkenik eskari ori ezerezean gelditu zan. Presentatu zutenak erretiratu egin zuten.

Baina alaz da guztiz Korteetan izkuntzaren alde esandakoak eta baita egunerokoetan agertutako azalpenak garrantzi aundia izan dutela iruditzen zait.

Ereite ederra eta ondoren onak izango dituala, alegia.

Komeni da gai oeri buruz nork nola penisatzen duan jakitea. Orrelakoetan zomorroak arpegia estaltzeko erabiltzen duten zapia kendu egiten bait dute.

Idea zaarrak, zearo baztertzekoak, askoren barrenean daude oraindik.

Eta komeni izaten da zeintzuk aldeko eta adiskide diran jakitea. Au ere bear-bearrekoa da.

Gure arteko zenbait eguneroko bildur izan dira noski. Ardura geiegitxokin ikusi ditut. Itz bat ere ez dute esan. Konpromiso larria iruditu noski.

Eta gure artean prolema orrek garrantzia daukala ezin ukatu ditekera. Manuel Eskudero, Gipuzkoako Famili taldeko prokuradore jaunak zintzo jokatu du gure Euskalerraren eskubidearen alde.

Eta ori orrela dalako poz-pozik adierazten det emendik. Bakoitzari berea.

Bear bada gure artean asko, eta asko etsita daude gaur egunean. Batere ilusiorik gabe. Berdin zaiete edozer, zuri edo beltz, gorri edo urdin.

Zoritzarrez geiegi zabaldua dago sentimendu au. Ajolagabekeria aundia sortu arazten du.

Eta ez luke orrela bear. Momentu zailletan arpegia ematen duanari, arpegia atera bear zaio. Eta orixe egin det, besterik ez, artikuluxo onekin.

Jose de Arce